

GYEREKEK BIZTONSÁGA A SPORTBAN

2022

HINTALOVON

Gyermekjogi Alapítvány

Gyerekek biztonsága a sportban

Kutatási jelentés

Bevezetés.....	3
Módszertan.....	4
Adatgyűjtés.....	4
Kérdőív	4
Minta.....	5
Minta a sportban való részvétel szerint.....	8
Tapasztalatok a szervezett sportban	10
Bántalmazás a sportban.....	21
Érzelmi bántalmazás.....	22
Fizikai bántalmazás	29
Szexuális bántalmazás	35
Énkép változása	41
A bántalmazás elterjedtsége a szervezett sportban.....	43
Szülőként a sportban	45
Következtetések	49
A sport öröme.....	49
A teljesítménykényszer aláássa a motivációt.....	49
Az edző szerepe kulcsfontosságú.....	49
A bántalmazás változó megítélése	50
Hiányzó eszközök.....	50
A szülők támogatása elengedhetetlen.....	50
A megszerzett élmények egy életre szólnak	51
Összefoglalás	51

BEVEZETÉS

A rendszeres testmozgás, a csapatban sportolás, a fizikai teljesítőképességben való fejlődés fontos része a gyermekkorban. Nem kérdés, hogy **az örömteli sportélmények nagyon fontosak, sok esetben meghatározó tényezők az egészséges testi és lelki növekedésnek, a személyiség fejlődésének.** A sportolásnak is – mint minden más, gyerekek részvételével zajló tevékenységnek – biztonságosnak kell lennie, és a gyerek legfőbb érdekét kell szolgálnia, hiszen a gyerekkor egyszeri és megismételhető. **Gyerekkorban kiemelkedően fontos, hogy egy gyerek jó élményeket szerezzen és támogató közegben legyen sportolás közben is, hiszen ez meghatározhatja a sportoláshoz, a testmozgáshoz való későbbi hozzáállását és viszonyát.** Természetesen a sport kihívásokat, nehézségeket, sokszor kemény és fáradtságos munkát is jelent, de a cél elérésének, a teljesítmény növelésének soha nem lehet eszköze a bántalmazás, a megalázás, a zaklatás vagy a visszaélés. Felkészülési időszakban, vagy verseny alatt könnyen kialakulhat olyan helyzet (pl. versengés, teljesítménykényszer, motiválatlanság stb.), amely lehetőséget teremt az egészséges határokat átlépő "motiválásra", a fegyelmezés álcáját magára öltő fizikai és lelki bántalmazásra, vagy más visszaélésre.

A sportban előforduló negatív tapasztalatokkal, a bántalmazás esetével számos nemzetközi tanulmány és kutatás foglalkozik. Magyarországon kevés tényyszerű információ áll rendelkezésünkre, sok esetben csak a médiában jelenik meg egy-egy sport-

szervezethez köthető eset. A sportban tapasztalható bántalmazásról Magyarországon először a UNICEF készített országos kutatást 2014-ben. Bár a kutatás módszertana miatt az eredmények nem tekinthetők reprezentatívnak, mégis számos jelenségre felhívják a figyelmet. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy **a gyerekek** sokszor tehetetlenek az őket ért bántalmazásokkal szemben, mert **nem ismerik fel, hogy ami velük történik, az bántalmazás, így azokat a sport velejárójának tartják.** A kutatás emellett rávilágított arra is, hogy **a közvélemény is elnézőbb a sporttal összefüggő bántalmazás kapcsán,** azt sokszor ugyanis a cél érdekében megengedhető eszköznek tartja. Az eredmények ugyanakkor kiemelik, hogy **a gyerekek többsége számára a sport meghatározó és jó élményt jelent.**

Jelenlegi kutatás kiindulópontját a 2014-es UNICEF felmérés jelenti. A kutatás fő célja, hogy feltérképezze a gyerekek által tapasztalt bántalmazás eseteit a szervezett sportban, és az eredményeket felhasználva hatékony eszközöket dolgozzunk ki a megelőzés és a kezelés szempontjait figyelembe véve. Az eredmények értelmezésénél fontos figyelembe venni, hogy a kérdőív terjesztéséhez használt hirdetések közül több is a sporttal összefüggő bántalmazást helyezte a középpontba, ezáltal az érintetteket jobban megszólította. Kutatásunk nagyon fontos tendenciákat jelez, ugyanakkor további reprezentatív adatgyűjtések szükségesek a helyzet teljes körű értékeléséhez.

MÓDSZERTAN

Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés célja a gyerekeket ért bántalmazásos esetek felmérése volt a szervezett sport területén. A téma érzékenysége tekintettel azonban nem gyerekeket kérdeztünk, hanem **retrospektív kutatást végeztünk olyan felnőttek körében, akik gyerekkori élményeikről számoltak be a kérdőívben.** A kérdőívet online, elsősorban a közösségi médiában, fizetett hirdetésekkel népszerűsítettük. Emellett célzott megkereséseket küldtünk különböző sportszervezeteknek is, arra kérve őket, hogy terjesszék a felhívást. A módszer előnye, hogy költséghatékony, valamint könnyen elérhető a célcsoport. Hátránya viszont, hogy nem alkalmas reprezentatív minta kialakítására. Az adatgyűjtés anonim volt, nem tartalmazott olyan kérdést, amely alapján a kitöltő azonosíthatóvá vált volna. A téma érzékenysége miatt a kérdések felkavaróak lehettek, ezért a kérdőív minden fejezete előtt felhívtuk a válaszadók figyelmét erre, és tájékoztattuk őket arról, hogy bármelyik kérdés szabadon kihagyható, a kitöltés bármikor megszakítható. Mindemellett a kérdőívben közzétettük az ingyenesen hívható lelkisegély-szolgálat telefonszámát is, ahova szükség esetén segítségért lehet fordulni.

Kérdőív

A kérdőív a 2014-es "Gyermekek tapasztalatai a sportban" c. UNICEF kérdőív alapján készült. A kialakított kérdőív többnyire megtartotta a 2014-es kérdőív struktúráját, azonban több helyen átalakításra került. Egyes kérdéscsoportok kikerültek belőle (pl. beavatás, szurkolói erőszak), ezek helyére új kérdések kerültek be (pl. sportoló gyerek szülőjeként átélte élmények). A kutatás nemcsak a megtapasztalt bántalmazásra koncentrált, hanem arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadók általában milyen emlékeket őriznek a gyerekkori sportolásról. A kérdőív először a **sportban való részvételről** kérdezett (pl. hány

A kérdőíves kutatás kiegészítéseként fókuszcsoportos kutatást is végeztünk, amelynek keretében két fókuszcsoport lebonyolítására került sor. A két fókuszcsoport különböző célokat szolgált: az egyik csoport résztvevői sportszakemberek voltak, a másikon pedig szülők vettek részt. A sportszakemberekkel készített fókuszcsoportban a kérdőíves kutatás legfőbb eredményeit vitattuk meg. A tőlük érkező reflexiók kiemelt részekként jelennek meg a jelentésben, így árnyalva a kutatás egyes eredményeit. A szülőkkel készített fókuszcsoport célja a kutatás szülői tapasztalatokkal való kiegészítése volt. A fókuszcsoport eredményei így a "Szülőként a sportban" c. fejezetben kaptak helyet. A fókuszcsoportokra a kérdőíves kutatás eredményeinek kiértékelését követően 2022 novemberében került sor. A sportszakemberekkel készült fókuszcsoport résztvevőit (6 fő) meghívásos alapon, míg a szülői fókuszcsoporthoz online felhívás keretében toboroztuk a résztvevőket az alapítvány webes felületein. A fókuszcsoportos beszélgetésen 10 olyan szülő vett részt, akinek gyereke jelenleg szervezett formában sportol.

évesen kezdett sportolni, mit sportolt, miért kezdett el sportolni stb.), majd **általánosságban mérte fel az élményeket** (légkör, edzők és szülők attitűdje). Egy rövid kérdésblokk vonatkozott **a sport énképre gyakorolt hatására**. Ezt követően kérdeztünk a bántalmazásról, **a bántalmazás egyes típusai szerint (érzelmi-, fizikai- és szexuális bántalmazás)**. Néhány kérdést feltettünk arról is, hogy **mennyire gondolják elterjedtnak a bántalmazást a szervezett sportban**. A kérdőív egy **demográfiai blokkal**, valamint a 18 éven aluli gyermeket nevelő szülők esetében egy **szülői kérdéssorral** zárult. A kitöltők

minden kérdésblokk elején megismerték a vonatkozó definíciókat, amelyek a kutatási jelentésben is olvashatók.

A kérdőív elsősorban feleletválasztós kérdésekből állt, azonban a kérdőív minden részében lehetőség volt szöveges választ is adni az adott témával kapcsolatban.

Az átdolgozott kérdőívben próbakérdésezést végeztünk, amelynek a tapasztalatait 2022 januárjában egy fókuszcsoport keretében vitattuk meg olyan résztvevőkkel, akik gyerekkorukban részt vettek szervezett sportban. A beérkezett észrevételek figyelembevételével alakítottuk ki a kérdőív végleges formáját és kezdtük meg az adatgyűjtést. A kérdőív összeállítását egy sportszakemberekből, valamint egy gyerekekből álló tanácsadói testület segítette.

Minta

A 2022. január 26. és 2022. május 10. között zajló adatgyűjtés során összesen 6450 érvényes válasz érkezett, azonban az összes válaszadó 21,3%-a (1374 fő) nem vett részt gyermekkorában szervezett sportban. Ők sem kerültek kizárára teljesen az adatfelvételtől, hiszen arra az ő esetükben is kíváncsiak voltunk, hogy van-e olyan az ismeretségi körükben,

aki valamilyen bántalmazást szenvedett el gyerekkorában a spottal összefüggésben. Ezenkívül 18 éven aluli gyerekeik sportban való részvételére vonatkozóan is kérdeztük őket. A kutatási jelentés azonban elsősorban arról a **5076 válaszadóról szól, aki gyerekkorában részt vett szervezett sporttevékenységben.**

Kire vonatkozott a kérdőív? Mit értünk szervezett sport alatt?

A szervezett sport rendszeres, önkéntes részvételt jelent valamilyen iskolai (óvodai) órakon kívüli sporttevékenységben, egy felnőtt felügyeletével és irányításával.

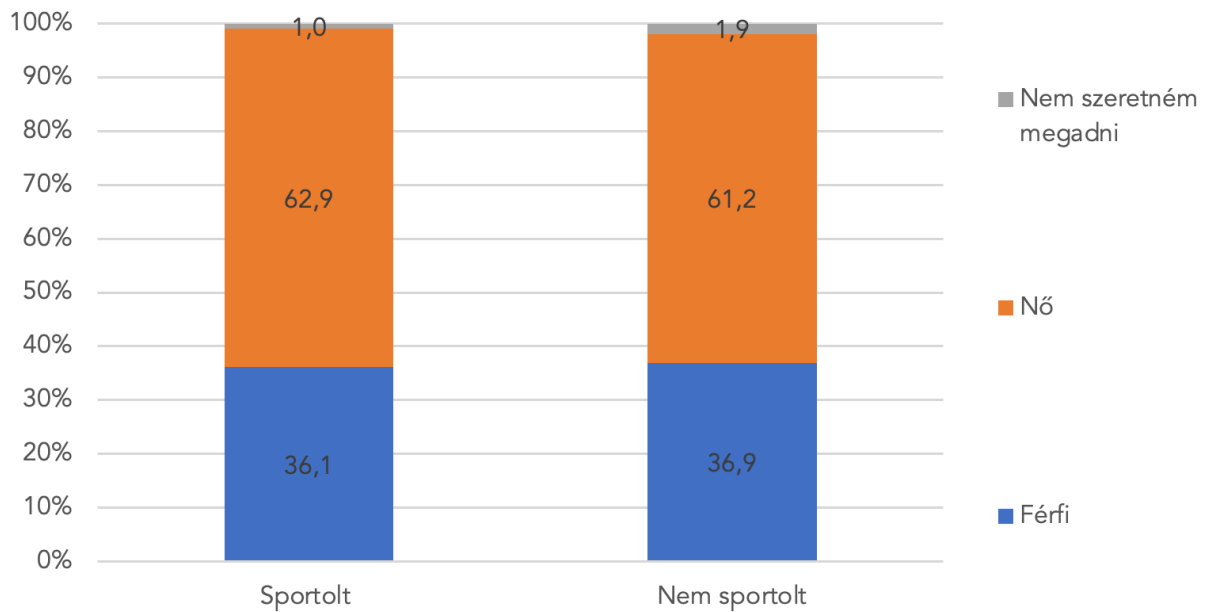
Ide tartozik bármilyen sportszervezetben (szövetségben, egyesületben, klubokban) rendszeresen űzött sporttevékenység, az is, amely az iskolában, az iskolai sportklub szervezésében, a testnevelés óra keretein kívül történik.

Nem tartozik ide azonban az iskolai testnevelésóra, sem a szabadidőben, nem hivatalosan szervezett sporttevékenység, mint például a rögtönzött foci a parkban, a szabadban való túrázás, kerékpározás, ahogy a konditerembe járás sem.

A főbb demográfiai jellemzők megoszlásában nincs nagy eltérés aszerint, hogy a válaszadó részt vett-e gyerekkorában szervezett sportban vagy sem. A

gyerekkorukban sportolók között 62,9% a nők, 36,1% a férfiak aránya, 1,0%-uk pedig nem szeretne megadni ezt az információt. (1. ábra)

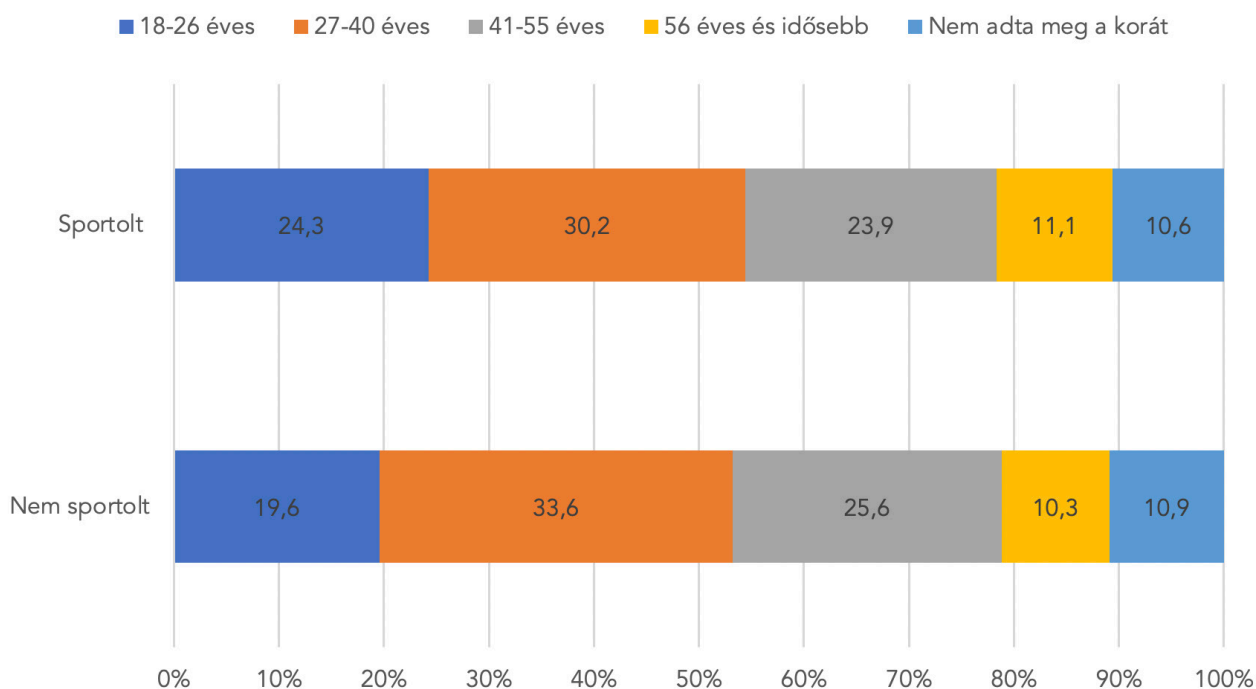
1. ábra - A válaszadók nemek szerinti megoszlása (%) N=6450.

Az életkori csoportok meghatározásánál figyelembe vettük, hogy a UNICEF „Gyermekek tapasztalatai a sportban” című kutatása 2014-ben zajlott, ezért a legfiatalabb életkori csoportba azok kerültek, akik 2015-ben, vagy később töltötték be a 18. életévüket. Ennek a korcsoportnak a behatárolását azért is tartottuk különösen fontosnak, mert bár sem a 2014-es, sem a jelen kutatás módszertana nem al-

kalmas arra, hogy időbeli összehasonlítást tegyünk, ugyanakkor a legfiatalabbak válaszaiban megjelenő különbségek változó tendenciákat is jelölhetnek. A gyerekkorukban sportolók 24,3%-a tartozik a legfiatalabb 18-26 éves korcsoportba, 30,2%-uk 27-40 éves, 23,9%-uk 41-55 éves, 11,1%-uk 56 éves, vagy idősebb. Sajnos a válaszadók jelentős része (10,6%) nem adta meg az életkorát. (2. ábra)

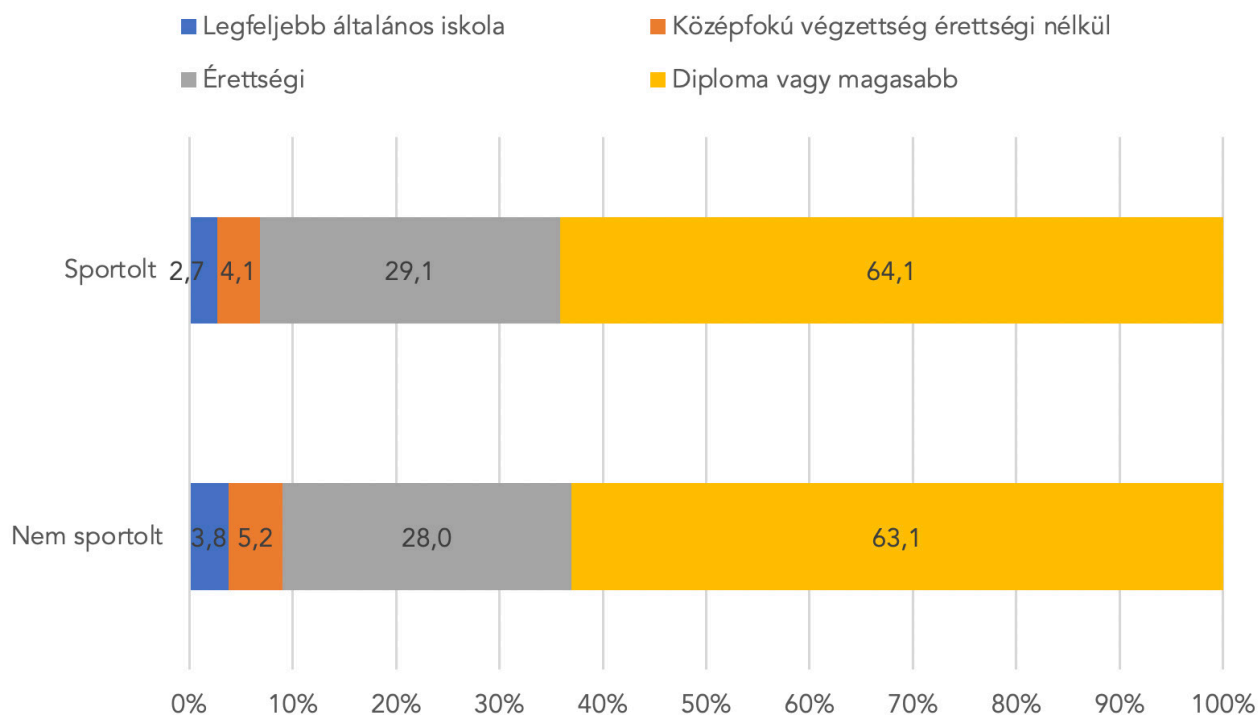
2. ábra - A válaszadók életkor szerinti megoszlása (%) N=6450.

Az iskolai végzettség tekintetében a diplomások és posztgraduális képzéssel rendelkezők jelentősen felülreprezentáltak a mintában, a gyerekként sportoló válaszadók 64,1%-a rendelkezik felsőfokú végzett-

séggel. 29,1%-uk érettségizett, 4,1%-uknak szakmával, 2,7%-uk pedig legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik. (3. ábra)

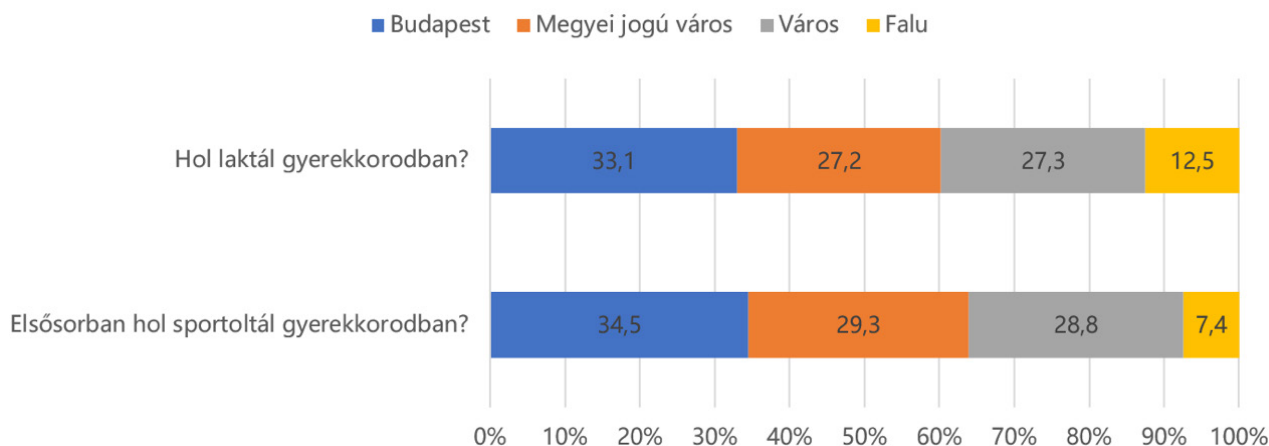
3. ábra - A válaszadók iskolai végzettség szerinti megoszlása (%) N=6450

A lakóhely kapcsán megkérdeztük, hogy gyerekkorában milyen településen élt, valamint rákérdeztünk arra is, hogy elsősorban milyen településen sportolt. Bár a falvakban felnövő válaszadók alulreprezentál-

tak a mintában (12,5%), azonban az jól látszik, hogy ezen a településtípuson kevesebb sportolási lehetőség van, hiszen csupán 7,4% azoknak az aránya, akik helyben sportoltak. (4. ábra)

4. ábra - A „sportoló” válaszadók gyerekkori lakóhely és a sportszervezet településtípus szerinti megoszlása (%) N=5076

A szervezett sportban résztvevő válaszadók 32,2%-ának van 18 éven aluli gyereke, míg akik nem vettek részt, ott ez az arány 29,4%.

Ezenkívül kíváncsiak voltunk arra is, hogy a már gye-

reként is fogyatékossgal élő válaszadók milyen tapasztalatokat szereztek a sportban. A gyerekként sportoló kitöltők 3,4%-a nyilatkozott úgy, hogy van olyan fogyatékossga, amely már gyerekkorában is megvolt.

Minta a sportban való részvétel szerint

A válaszadók átlagosan 8 évesen kezdtek el sportolni. 36,1%-uk 6-8 éves korában, 22,9%-uk pedig 9-11 éves korában. Az adatok szerint tehát **az általános iskola alsó tagozatában a legvalószínűbb, hogy a gyerekek szervezett formában kezdenek sportolni**, felső tagozatban és középiskolás korban már jelentősen csökken ennek a valószínűsége.

A legtöbb kitöltő egy sportágban volt aktív gyerekkorában (34,8%), két sportágban 24,3%, három sportágban pedig 16,5% próbálta ki magát. A válaszadók a felsorolt sportágak közül¹ a leggyakrabban az 1) úszást (31,7%), 2) atlétikát (23,5%), 3) kézilabdát (20,6%), 4) kosárlabdát (20,0%), 5) táncot

(19,9%), 6) labdarúgást (18,3%) és 7) küzdősportot, harcművészeteket (16,1%) jelölték meg.

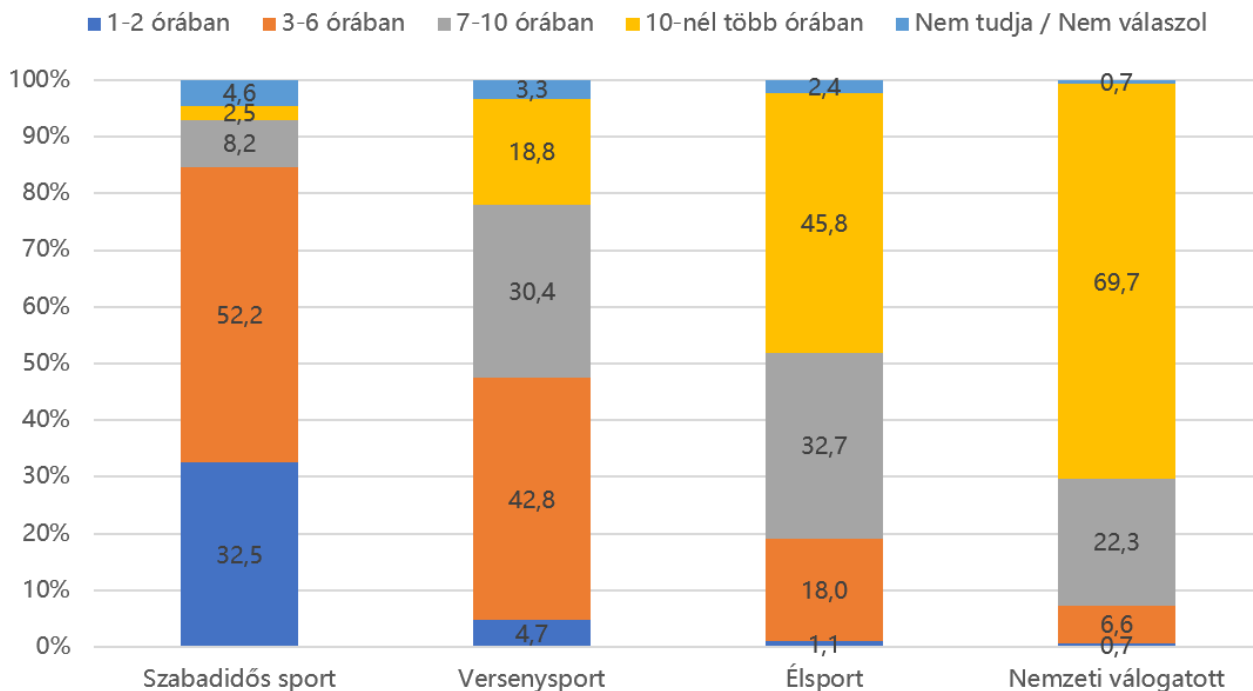
A válaszadók többségénél (59,7%) a versenysport – azaz egy sportszövetség által szervezett versenyrendszer keretében végzett sporttevékenység – **volt a legmagasabb szint, amin gyerekkorában sportolt.** 23,2%-uk **szabadidős sportként** – szabadidőben, kikapcsolódás céljából, illetve az egészség óvására, teljesítőképesség növelésére végzett sporttevékenységként, hobbiként – **üzte a kiválasztott sportágat.** Az **élsportban** – amatőr vagy hivatásos szerződés keretében folytatott sporttevékenység – 11,2%-uk vett részt, 5,4%-uk pedig **nemzeti válo-**

1 Hasonlóan a 2014-es UNICEF kutatás módszertanához, a kutatási jelentésben nem vizsgáljuk az adatokat sportágak szerint, hiszen szeretnénk elkerülni, hogy a mintavétel korlátai miatt egy-egy sportág negatív színben tűnjön fel.

gatott volt. A legtöbben (40,2%) heti 3-6 órában jártak edzésre, amikor a legmagasabb szinten sportoltak. 24,9% azoknak az aránya, akik 7-10 órát edzettek, 20,8% pedig azoké, akik egy héten 10 óránál is több időt fordítottak edzésre. 10,5% azoknak az aránya, akik heti 1-2 órában jártak edzésre. A sportban való részvétel szintje természetesen erő-

sen összekapcsolódik az edzéssel töltött idővel. Míg a szabadidős sportban a heti 3-6 óra edzéssel töltött idő a legjellemzőbb, addig azok, akik versenyekre is jártak, már 7-10 órát is edzettek egy héten. Az éltsportolók és különösen a nemzeti válogatottak hetente 10 óránál is több időt töltöttek edzéssel. (5. ábra)

5. ábra - Az edzéssel töltött órák a sportban való részvétel szintje szerint (%) N=5076

TAPASZTALATOK A SZERVEZETT SPORTBAN

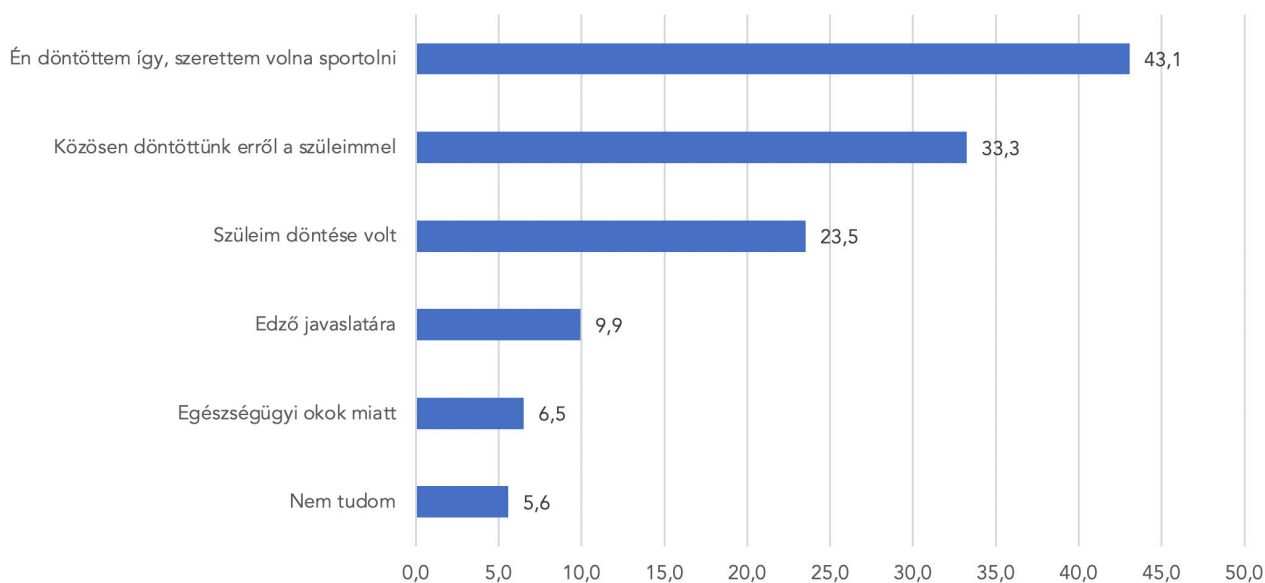
„Sport nélkül lehet élni, de minék.” (45 éves nő, szabadidős sport)

„Nem volt semmi értelme.” (44 éves férfi, versenysport)

A válaszadók közel fele (43,1%) saját maga döntött arról, hogy sportolni kezd, egyharmaduk (33,3%) pedig a szüleivel közösen hozta meg ezt a döntést. 23,5% volt azoknak az aránya, akinek a szülei dön-

töttek a sport elkezdéséről. Tizedük (9,9%) egy edző javaslatára vágott bele, 6,5%-nak pedig egészségügyi okok miatt volt szüksége arra, hogy sportolni kezdjen. (6. ábra)

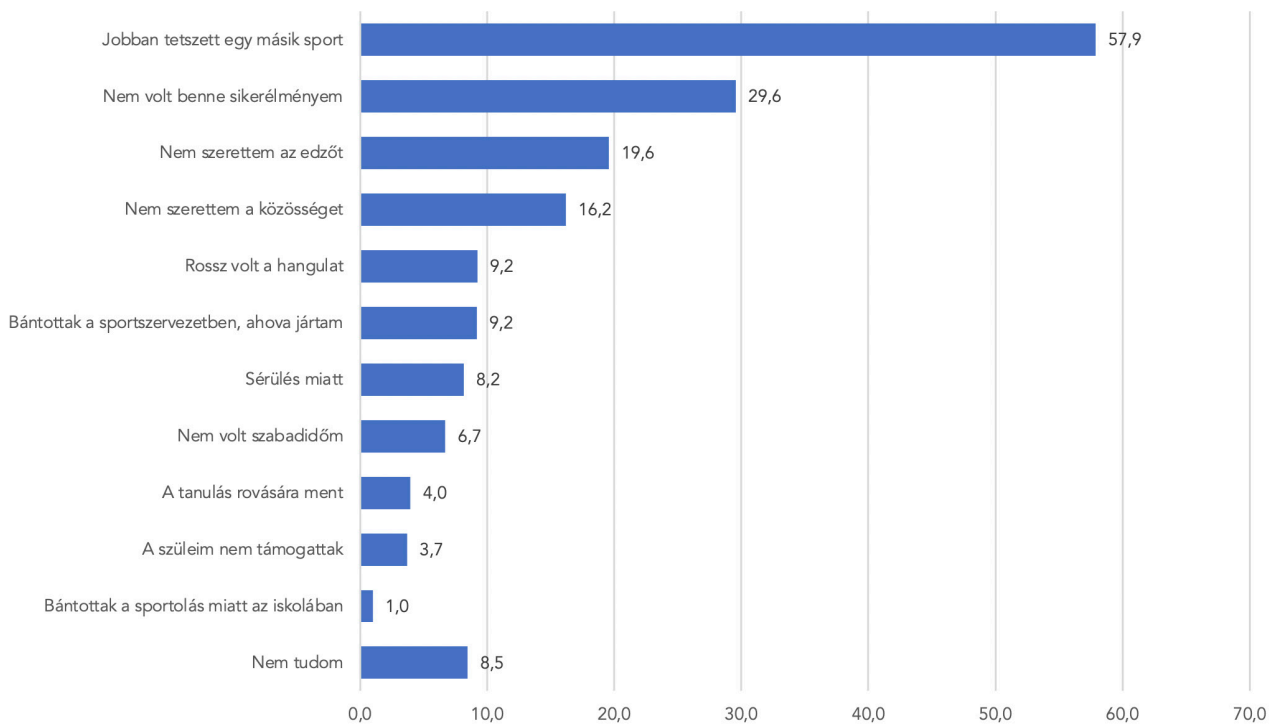
6. ábra - Miért kezdtél el sportolni? (%) N=5076

A válaszadók 51,7%-a váltott gyerekként sport-ágat. Ennek legfőbb oka a legtöbbször (57,9%) az volt, hogy megtetszett neki egy másik sport. 29,6%-nak nem volt sikerélménye abban a sportban, amelyet elsősorban választott. 19,6% az edzőjét nem sze-

rette, 16,2% pedig a közösséget. A rossz hangulat és a bántalmazás miatti váltás is 9,2% esetében merült fel. A szabadidő vagy a tanulásra fordított idő hiánya kevesebb esetben fordult elő. (7. ábra)

7. ábra - Miért váltottál? (%) N=2625

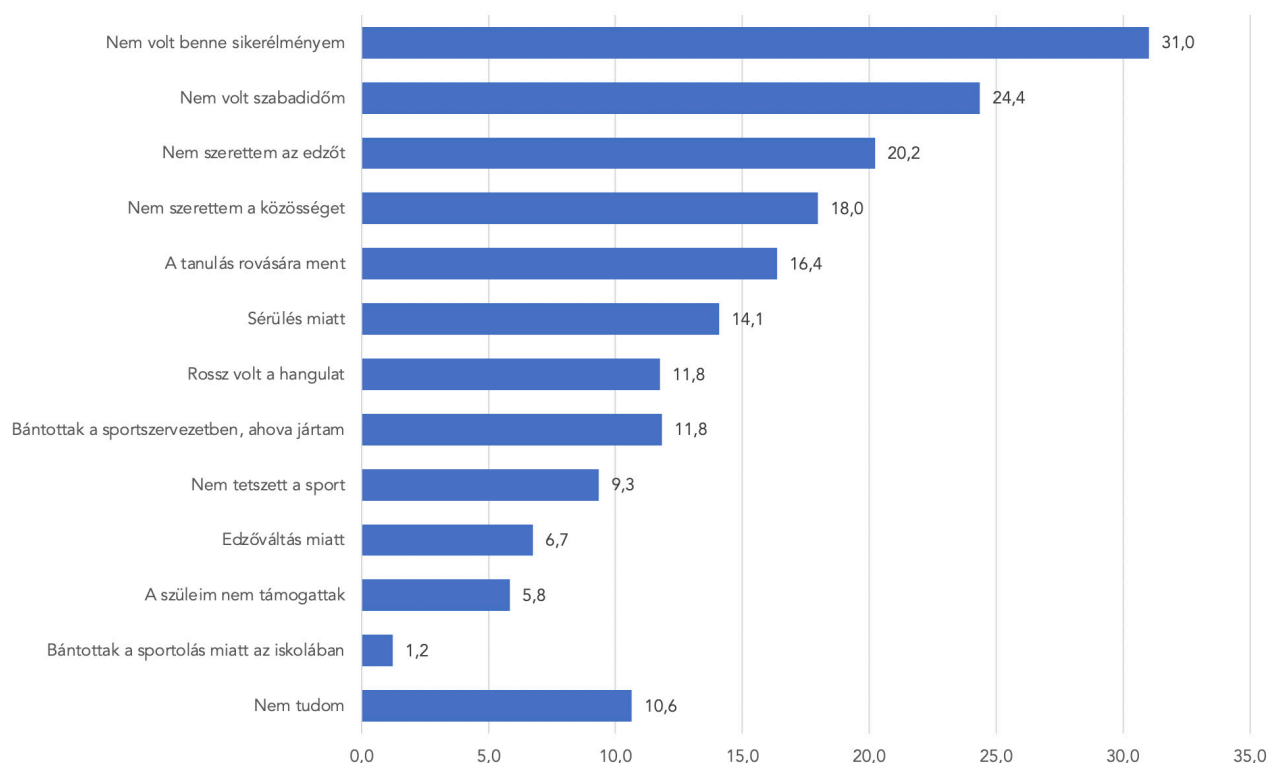

Pontosan 50,0% azoknak az aránya, akik még gyerekkorukban abbahagyták a sportolást. Ennek elsődleges oka, hogy nem volt sikerélményük (31,0%), másodikként pedig a szabadidő hiányát jelölték meg (24,4%). 20,2% azért hagyta abba a sportolást, mert nem szerette az edzőjét, 18,0% pedig a közösséget. 16,4% úgy érezte, hogy a sportolás a tanulás rovására megy, 14,1%-nak pedig sérülés miatt kellett abbahagynia. A sportot még

gyerekként abbahagyók 11,8%-át bántották a sportegyesületben, ahova járt, azaz valamivel magasabb azoknak az aránya, akik a bántalmazás miatt felhagytak a sportolással, mint akik váltással oldották meg ezt a helyzetet. (8. ábra) A sporttal kapcsolatos tapasztalatokra vonatkozó szöveges válaszokból az is kiderül, hogy a váltás vagy a sport abbahagyásának oka lehetett a költözés vagy az iskolaváltás is.

*„A legrosszabb élményem az volt, hogy költözés miatt abba kellett hagynom a kosárlabdát, pedig a legjobbak között voltam.”
(37 éves férfi, szabadidős sport)*

8. ábra - Miért hagytad abba? (%) N=2536

A gyerekkori élmények felidézése kapcsán először azt kértük a válaszadóktól, hogy írják le azt a 3 szót, ami eszükbe jut a sporttal kapcsolatban. **A leggyakrabban valamilyen pozitív jelentésű szót társítottak a sportoláshoz, mint a "barátok", "csapat", "öröm", "siker",** s csak kisebb arányban jelentek meg a negatív élményekre utaló kifejezések, mint a "fáradtság", "szorongás", "stressz". A beírt válaszokat kódoltuk² is aszerint, hogy pozitív (pl. "öröm" siker" stb.), negatív (pl. "kudarcs", "félelem", stb.) vagy semleges (pl. "edzés", "labda", stb.) jelentéstartalmú szavakat párosítottak a gyerekkori sportoláshoz. Külön

kódoltuk azt is, ha a beírt szavak között megjelent valamilyen közösségre utaló kifejezés (pl. "barátok", "csapat", stb.) A válaszadók nagyobb része (47,8%) pozitív, vagy inkább pozitív jelentést párosított a sportolás során szerzett élményeivel. Inkább negatív, vagy negatív élményei 25,4%-nak volt. Semleges szavakat 12,8%, míg pozitív, negatív és semleges szavakat is tartalmazó választ 10,9% adott. Fontos kiemelni, hogy a válaszadók több mint egyharmadának (35,9%) közösségre utaló szavak is társultak a gyerekkori sport élményeivel (pl. "barátok" "közösség" "összetartás"). (9. ábra)

*„A csapathoz tartozás érzése sok nehézségen átsegített bennünket.”
(66 éves nő, versenysport)*

- 2 Ha mindhárom szó negatív, akkor negatív. Ha 2 negatív 1 pozitív akkor inkább negatív. Ha 2 pozitív 1 negatív, akkor inkább pozitív. Ha három pozitív akkor pozitív. Ha 3 semleges, akkor semleges. Ha egy semleges, akkor negatív-pozitív szerint (pl. 2 semleges 1 negatív, akkor inkább negatív, 1 semleges 2 pozitív, akkor pozitív stb.) Ha semleges, pozitív és negatív jelentésű szavak is szerepeltek a válaszban akkor az is-is kategóriába került.

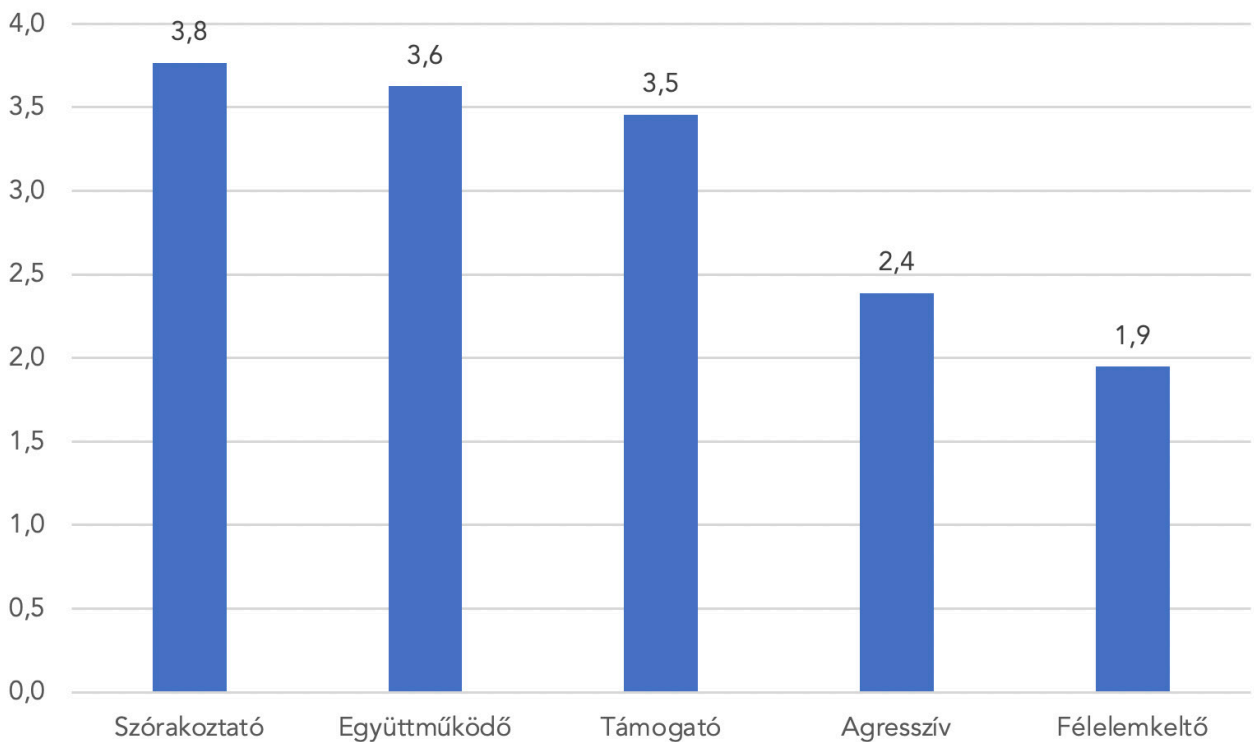
9. ábra - Mi az a 3 szó, ami a gyerekkori sportolásról eszedbe jut?

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadóknak milyen emlékei vannak a gyerekkori sportolásról. Egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett meghatározniuk, hogy mennyire volt szórakoztató, együttműködő, támogató, agresszív vagy félelemkeltő a léggör ott, ahol sportoltak. Az 1-es érték azt jelentette, hogy

egyáltalán nem volt az, az 5-ös pedig azt, hogy teljes mértékben az volt. **A válaszadók átlagosan inkább pozitívnak ítélték meg a léggör, mint negatívnak.** Inkább szórakoztatónak (3,8), együttműködőnek (3,6) és támogatónak (3,5) találták, mint agresszívnak (2,4) vagy félelemkeltőnek (1,9). (10. ábra)

10. ábra - Milyen volt a léggör ott, ahol gyerekként sportoltál? (átlag) N=5076

A nyitott kérdésekre adott szöveges válaszok többsége is valamilyen érzelmi töltettel rendelkezik. Vanak, akik a lehető legpozitívabb dolognak írják le,

míg mások úgy gondolják, hogy életük egyik legrosszabb emléke volt a szervezett sportban való részvétel.

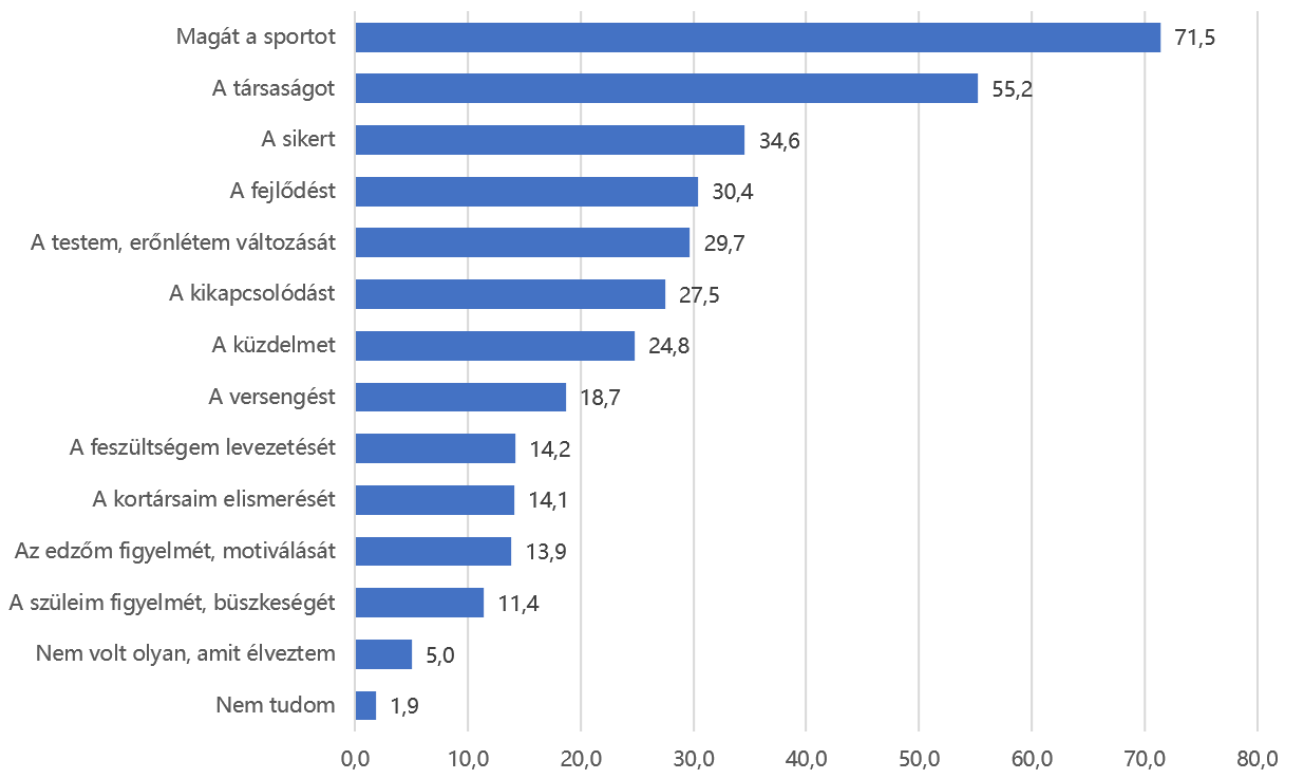
„Segített kiismerni saját magamat és a saját határaitam. A sport nélkül nem lehetnék az, aki ma vagyok.” (24 éves férfi, élsport)

„Sebek a lelkemen, amit a mai napig nem tudtam feldolgozni.”
(43 éves nő, versenysport)

A válaszadók közel háromnegyede (71,5%) magát a sportolást élvezte a legjobban a szervezett sportban, de több mint a felük (55,2%) a társaságot és kb. egyharmaduk a sikert (34,6%) és a fejlődést (30,4%) is nagyon szerette. 29,7% a testének és erőnlétének a változását, 27,5% a kikapcsolódást, míg 24,8% a küzdelmet és 18,7% a versengést élvezte legjobban a sportban. A válaszokból kirajzolódik a környezet odafigyelésének és elismerésének a fontossága: a válaszolók kiemelték a kortársak (14,1%), az edző (13,9%) és a szülők (11,4%) figyelmét. Csak a válaszadók 5%-a nyilatkozott úgy, hogy semmit nem szeretett a sportban. (11. ábra) Közülük a legtöbben még gyerekkorukban abbahagyták a sportolást.

11. ábra - Mit élveztél a legjobban a szervezett sportban való részvételben? (%)
N=5076

A szöveges válaszokban is számos, a sport erényeit és pozitív hatásait kiemelő vélemény jelent meg. A többség a legfőbb pozitívumok között a tanulást és az egészségre gyakorolt jótékony hatást jelölte meg.

Emellett az életre való felkészítés, a kitartást, az önbizalom fejlesztése, valamint az emberi kapcsolatok jelentősége is gyakori elem volt.

„Sokat kaptam a rendszeres sporttól, kitartást és előnyét érzem a mai napig a munkához való hozzáállásban.” (43 éves nő, élsport)

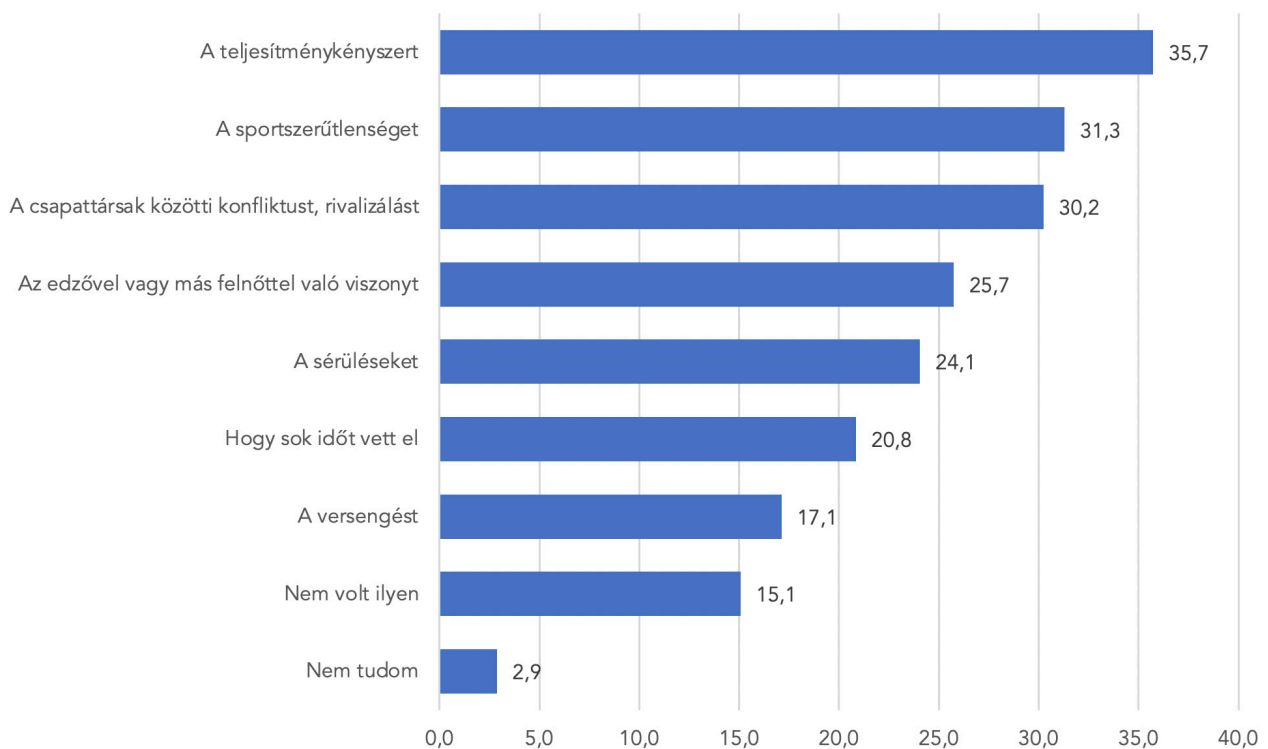
„Mentálisan és fizikailag is erőssé tett. Mely a későbbi életem alakulásában, nagy jelentőséggel bírt és bír most is.” (49 éves férfi, versenysport)

A válaszadók számára a teljesítménykényszer volt a legnegatívabb élmény a szervezett sportban, 35,7% mondta azt, hogy ezt szerette a legkevésbé. 31,3% a sportszerűtlenséget nem bírta, 20,2% pedig a csapattársak közötti konfliktust és rivalizálást. A válaszadók kb. negyede az edzővel vagy más felnőttekkel való viszonyt (25,7%), és a sérülése-

ket (24,1%) jelölte meg.

20,8% azt nem szerette a sportban, hogy sok időt vett el a szabadidejéből, míg 17,1% a versengéssel nem tudott megbarátkozni. 15,1% semmilyen negatív emléket nem őrzött a szervezett sporttal kapcsolatban. (12. ábra)

12. ábra - Mi volt az, amit a legkevésbé szerettél a szervezett sportban való részvételben? (%) N=5076

A teljesítménykényszer gyakran megjelent a szöveges válaszokban is. Nagy szerepe volt azok történeteiben, akik nem szerették a sportot. Sokan a nyomasztó légkör miatt hagytak fel a sportolással. Számos történet szólt arról is, hogy a versenysportban való részvétel gyakran kíméletlen és az eléren-

dő eredményeken kívül semmi más nem számít. Ezzel összefüggésben pedig az is megjelent, hogy a kevésbé tehetségesnek tartott gyerekek nem kaptak kellő figyelmet, ami szintén a motiváció elvesztéséhez és a sportolás abbahagyásához vezetett.

*„A csapatsportok már kis korban teljesítményorientáltak, ezért a kevésbé ügyes vagy tehetséges gyerekek könnyen motivációjukat veszíthetik.”
(Férfi, élsport *nem adta meg a korát)*

*„Kevés igazi, személyes figyelmet kaptunk, a legtöbb helyen szinte kizárólag a sportteljesítmény állt a fókuszban. Nem foglalkoztak velünk sokat, mint emberrel, mint gyerekkel - a technika volt a fontos, meg a teljesítmény.”
(49 éves férfi, versenysport)*

Szakértői álláspont

A sportszakemberek megerősítően nyilatkoztak arról az eredményről, hogy a sport önmagában örömet okoz a résztvevőknek. A sportolás egy gyerek életében meghatározó: segíti a fizikai és mentális fejlődést, önismeretet tanít, önbizalmat ad. Azonban ennek megélését számos más tényező is befolyásolja, éppen ezért nagyon fontos, hogy a sportszervezetek a gyerekek érdekeit és szükségleteit szem előtt tartva, nem csak a sport-szemponthoz figyelembe véve működjenek.

„Alapvetően a sport jó dolog. Egymásnak tudjuk elrontani az élményt, vagy az edző, vagy a csapat. Nekem pont ilyen rossz élményeim vannak” (sportszakember)

Vissza-visszatérő téma volt még – a kérdőív szempontjain túl –, hogy a sportban nincs esélyegyenlőség, sok pénz kell hozzá, s a tehetősebb szülők

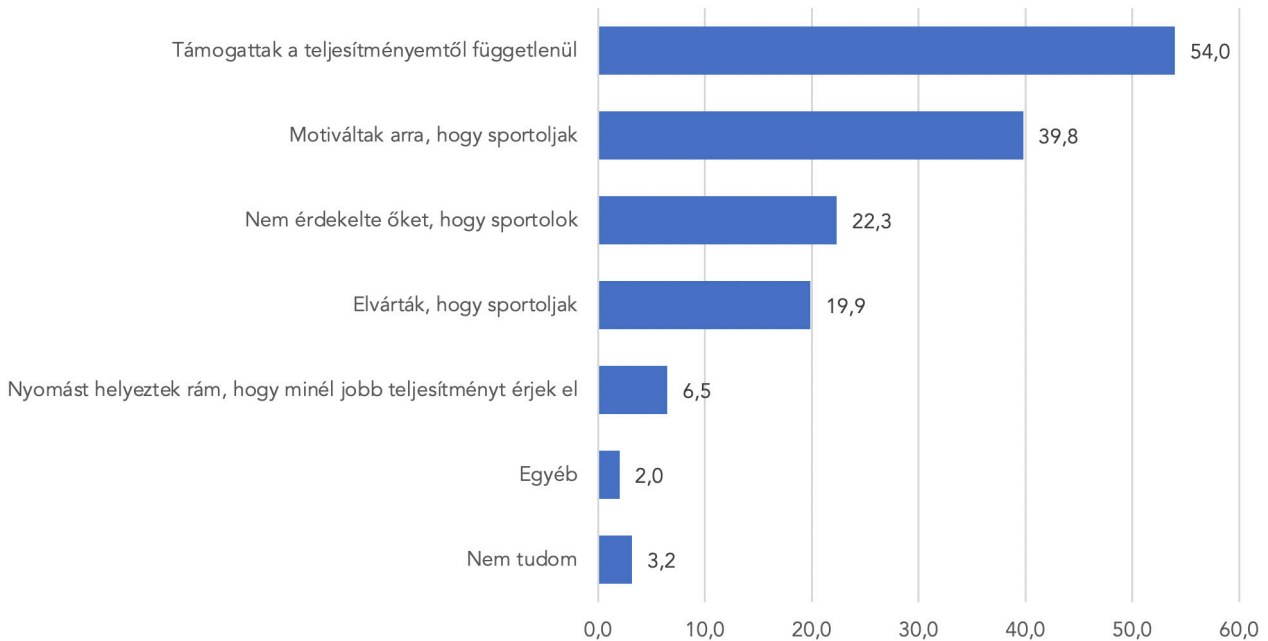
gyerekei előbbre jutnak, kivételes bánásmódot biztosítanak számukra.

„A családi háttérünk eléggé szerény volt, így nehéz volt megteremteni a pénzt a versenysportra. A végén azért léptem ki, mert már nem voltam képes elvárni a szüleimtől, hogy fizessék, én pedig elmentem dolgozni a tanulmányok mellett, így nem volt időm az edzésekre már annyira.” (30 éves nő, versenysport)

A szülők szerepe meghatározó a sporttal kapcsolatban is. A válaszadók több mint fele (54,0%) szerint a szülei támogatták őt a teljesítményétől függetlenül. 39,8% pedig arról is beszámolt, hogy motiválták őt arra, hogy sportoljon. 22,3% úgy nyilatko-

zott, hogy a szüleit nem érdekelte, hogy sportol-e, 19,9%-tól pedig elvárták, hogy járjon sportolni. A megkérdezettek 6,5%-a arról számolt be, hogy nyomást gyakoroltak rájuk a szülei azért, hogy minél jobb teljesítményt érjenek el a sportban. (13. ábra)

13. ábra - Mi jellemezte a szüleidet a sportban való részvételeddel kapcsolatban? (%)
N=5076

A szülők szerepe és a sporttevékenység szintje összefüggést mutat. Azok, akik az élsportban vettek részt, vagy nemzeti válogatottak voltak nagyobb arányban számoltak be arról, hogy a szüleik támogatták és motiválták a sportkarrierjüket. Ugyanakkor

nagyobb arányban számoltak be szülői nyomásról is. A szabadidős és versenysportok esetében nagyobb volt azoknak az aránya, akik úgy nyilatkoztak, hogy a szüleiket nem érdekelte, hogy sportolnak-e. (1. táblázat)

1. táblázat - A szülők viszonyulásának megítélése a sportban való részvétel szintje szerint (%) N=5076

	Szabadidős sport	Versenysport	Élsport	Nemzeti válogatott
Motiváltak arra, hogy sportoljak	30,8	39,4	51,1	60,6
Támogattak a teljesítménytől függetlenül	43,2	56,0	62,7	62,0
Elvárták, hogy sportoljak*	20,7	18,8	13,1	15,0
Nyomást helyeztek rám, hogy jobb teljesítményt érjek el	3,3	5,7	13,1	15,0
Nem érdekelte őket, hogy sportolok	30,8	21,8	13,4	9,1

* Nincs szignifikáns összefüggés

A szöveges válaszokban is nagy hangsúlyt kapott a szülők szerepe. A beszámolóknak nagyobb arányban jelent meg azoknak a véleménye, akiknek hiányzott a szülői támogatás. Ez felhívja a figyelmet arra,

hogyan **a sportoló gyerekeknek nagy szüksége van a sport szervezeten kívüli támogatásra is**, hiszen ennek elmaradása akár hosszú távú negatív hatást okozhat.

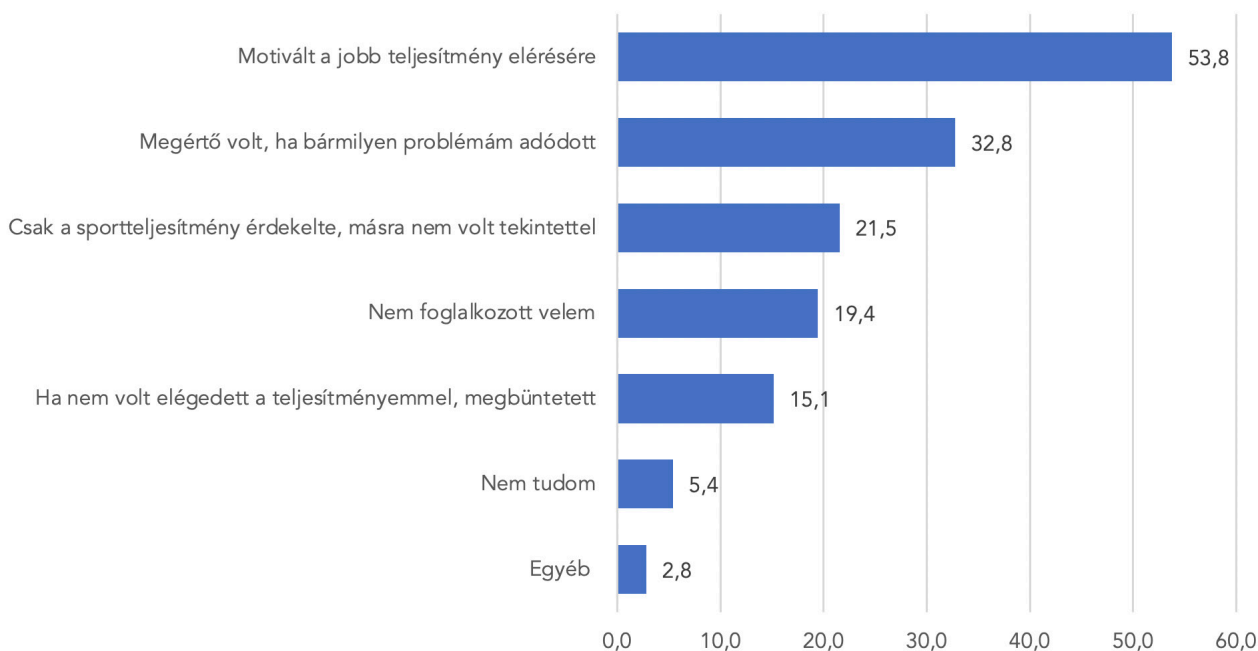
*„Rengeteget jelentett, hogy a szüleim is tisztán látták, milyen mérgező a légkör, s a teljesítményemtől függetlenül támogattak, mindig.”
(28 éves férfi, versenysport)*

*„Szerintem a gyerekek többsége nem is tudja, hogy nem bánhatnának így velem. Nincs is szóincse, hogy megfogalmazza még akkor sem, ha a szülei segítenének. Inkább a szülőket kéne informálni, hogy mire tudnának figyelni. Én nem is mertem nekik mondani, hogy nem akarok úszni járni, pedig nem erőltették. Szerencsére észrevették, hogy nem szívesen járok, de így is maradandó 'élmény' lett.”
(44 éves nő, szabadidős sport)*

Az edzők viszonyulása is nagyon meghatározó a sportoló gyerekek számára. **A kutatásban résztvevők többségének pozitív emléke volt a gyermekori edzőjéről.** A válaszadók több mint fele (53,8%) szerint edzőjük motiválta őket arra, hogy jobb teljesítményt érjenek el, közel egyharmaduk (32,8%) pedig arról is beszámolt, hogy megértő volt az edzőjük bármilyen őket érintő problémával kapcsolatban. 21,5% mondta azt, hogy az edzőjét csak a sport-

teljesítmény érdekelte, másra nem volt tekintettel, 19,1% pedig úgy érezte, hogy nem kapott figyelmet az edzőjétől. 15,1% számolt be arról, hogy az edző büntetést alkalmazott, amennyiben nem volt elégedett a sportteljesítménnyel. (14. ábra) (A szöveges válaszok alapján főleg plusz feladatok, futás, stb. elvégzését jelentette a büntetés, de többen beszámoltak kiabálásról, megszegényítésről is.)

14. ábra - Mi jellemezte az edződet a sportban való részvételeddel kapcsolatban? (%)
N=5076

Az edzők viszonyulásának megítélése hasonló mintázatot mutat a szervezett sportban való részvétel szintje szerint, mint a szülőké. Itt is igaz, hogy mind a támogatásról, mind a büntetések alkalmazásáról nagyobb arányban számoltak be azok, akik az élsport-

ban vettek részt, vagy nemzeti válogatottak voltak. Az edzők megítélése kapcsán a versenysportban, valamint a szabadidős sportban résztvevők jelentősen nagyobb arányban érezték úgy, hogy nem kapnak az edzőjüktől elegendő figyelmet. (2. táblázat)

2. táblázat - Az edző viszonyulásának megítélése a sportban való részvétel szintje szerint (%) N=5076

	Szabadidős sport	Versenysport	Élsport	Nemzeti válogatott
Motivált a jobb teljesítmény elérésére	36,0	57,7	66,1	62,0
Megértő volt, ha bármilyen problémám adódott	25,0	35,3	36,2	32,1
Csak a sportteljesítmény érdekelte, másra nem volt tekintettel	18,4	21,6	26,3	26,3
Ha nem volt elégedett a teljesítményemmel, megbüntetett	10,9	14,4	23,9	23,4
Nem foglalkozott velem	34,5	16,8	8,1	7,7

A szöveges válaszok legnagyobb része kötődött valamilyen módon az edzőkhöz, amiből **egyértelműen kitűnik, hogy az edzők személye, felkészültsége, odafigyelése mennyire fontos a gyerekek**

számára. A válaszok alapján egy edző befolyásolhatja a gyerekek sporthoz való hozzáállását, akár pozitív, akár negatív értelemben.

*„Az edző, tanár, oktató szerepe a legfontosabb. Az enyém kivívtá rajongásomat és hűségemet. Szeretett bennünket, ezért mindent megtettünk, amit kért.”
(Férfi, versenysport *nem adta meg a korát)*

*„A sport miatt mentem 14 évesen a szüleimtől 400 km-re egy sportgimnáziumba. Az edzőm bízott bennem, bátorított. Ha hibáztam, akkor is kitartott mellettem. A gimiben ez megváltozott. Az új edzőm lekezelő volt, alázott és voltak olyanok, akiket másképp kezelt. Miatta hagytam abba a sportot, az álmomat. Elhitette velem, hogy nem vagyok jó. A régi edzőm mindig az ellenkezőjét állította. Egy rossz edző mindent tönkretehet.”
(37 éves nő, versenysport)*

Azonban az edző szerepe nem csak a sportteljesítményhez kapcsolódik, ennél sokkal összetettebb feladatot kell ellátnia, hiszen a szervezett sportban résztvevő gyerek életének részévé válik. A szöveges válaszokból egyértelműen kiderül, hogy **a gyerekek szempontjából akkor jó az edző, ha odafi-**

gyel rájuk, megértő a problémáikkal, támogató módon van jelen. Ezzel szemben, egy kizárólag teljesítményorientált edző negatív hatást gyakorolhat a sportoló gyerekekre, aminek bizonyos esetekben akár hosszú távú következményei is lehetnek.

*„Nekem pozitív élményeim voltak, a kamaszkori problémáimat az edzőm segítségével oldottam meg. Második anyukám volt, hálás vagyok minden perc figyelméért.”
(49 éves férfi, versenysport)*

*„Azt tapasztaltam, hogy a versenysportban az edzőket sosem a gyerekek érdekelték, hanem csak az, hogy rajtuk keresztül ők eredményeket érjenek el. Ennek rendelték alá mindent: testi fejlődést, iskolai eredményeket.”
(42 éves férfi, versenysport)*

BÁNTALMAZÁS A SPORTBAN

A sportban tapasztalt bántalmazást, annak különböző típusai szerint csoportosítva (érzelmi bántalmazás, fizikai bántalmazás, szexuális bántalmazás) kérdeztük meg. Az egyes bántalmazási típusok esetén először a különböző esetek előfordulására voltunk kíváncsiak (soha, néha, vagy rendszeresen fordult elő). Ezt követően pedig az elkövetőről, a szemta-

núkról és a bántalmazás kezeléséről, megítéléséről tettünk fel kérdéseket. Ha a válaszadó az elkövető(k) re vonatkozó kérdés esetén a „nem követtek el ellenem bántalmazást” lehetőséget választotta, akkor a további kérdések nem kerültek lekérdezésre, hanem a kérdőív tovább ugrott a következő kérdésblokkra.

*„Farkastörvények uralkodtak köztünk, a gyengéket mindenki bántotta.”
(55 éves férfi, versenysport)*

A bántalmazásra vonatkozó kérdés blokkok felvezetéseként arra kértük a válaszadókat, hogy írják le azt a 3 szót, ami a sporthoz kötődő bántalmazásról az eszükbe jut. A legtöbb válaszadónak a „megalázás”,

a „büntetés”, a „megszégyenítés”, a „kiabálás” és a „félelem” kifejezések jutottak eszébe, azaz a legtöbben a bántalmazás formáira, vagy a következményeire gondoltak. (15. ábra)

15. ábra - Mi az első 3 szó, ami eszedbe jut a bántalmazásról a sportban?

Érzelmi bántalmazás

Mit értünk érzelmi bántalmazás alatt?

Az érzelmi bántalmazás az a gyerekekkel szembeni rendszeres rossz bánásmód, ami ugyan látható jeleket nem feltétlenül hagy, mégis komoly és hosszan tartó negatív hatást gyakorolhat a gyerek egészséges fejlődésére.

Mire gondolunk?

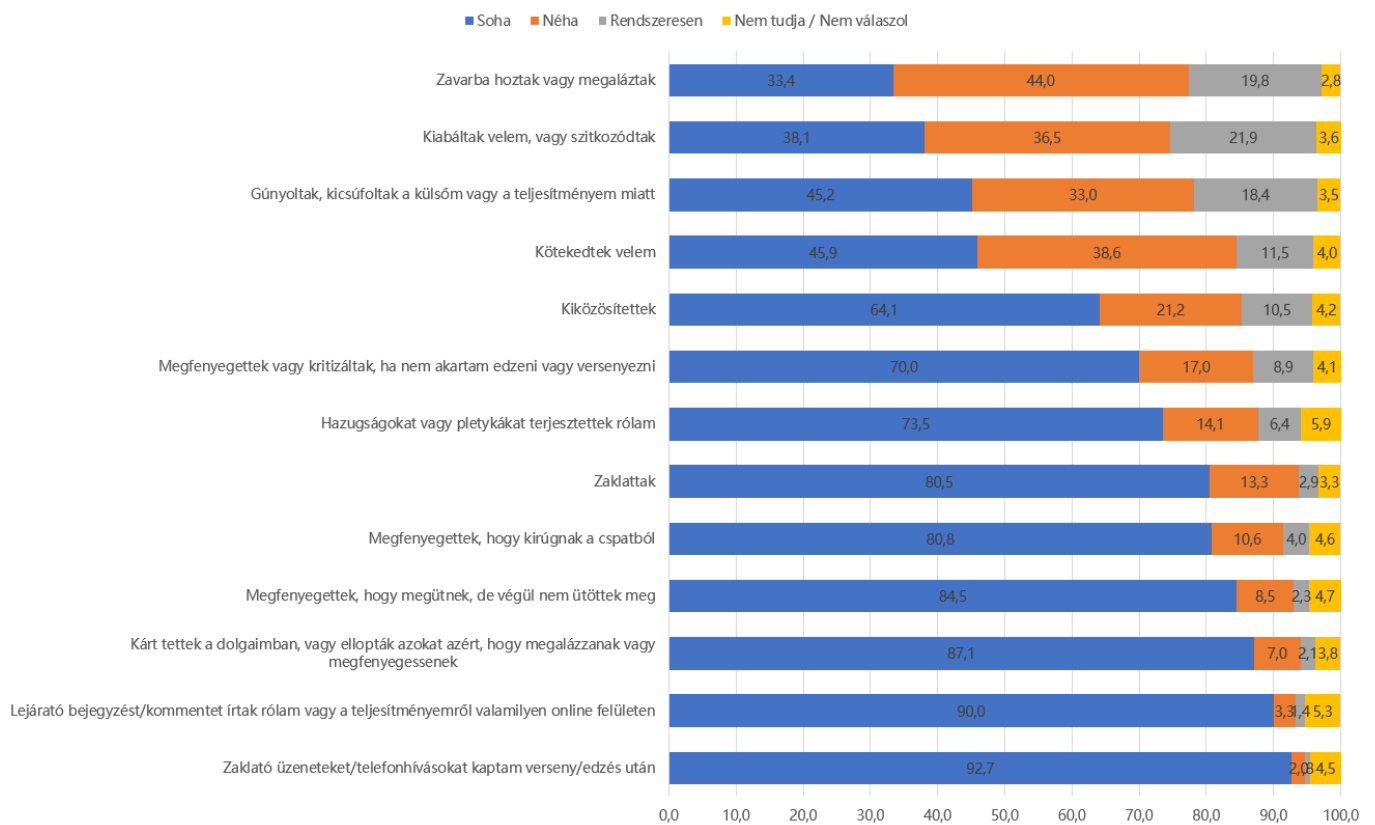
Kötekedés, megalázás, fenyegetés, gúnyolás, kiközösítés vagy bármilyen olyan viselkedés, amely érzelmileg megvisel.

A válaszadók 19,8%-át rendszeresen zavarba hozták vagy megalázták, míg 44,0%-kal csak alkalmanként fordult elő ilyen. A kiabálás vagy szitkozódás volt az, amit a válaszadók 21,9%-a rendszeresen tapasztalt, 36,5%-kal pedig néha fordult elő. A gúnyolódást és csúfolódást 18,4% rendszeresen, míg 33,0% néha tapasztalta. 11,5% mondta azt, hogy rendszeresen kötekedtek vele, 38,6% pedig arról számolt be, hogy néha előfordult, hogy valaki belekötött. 10,5% mondta, hogy rendszeresen kiközösítették,

21,2%-kal ez néha fordult elő. A fenyegetés (pl. kirúgással, vagy fizikai bántalmazással) és a zaklatás, hazugságok terjesztése, kb. a válaszadók egyötödét érintette. Az érzelmi bántalmazás e formái kevésbé rendszeresek, inkább néha, alkalmi jelleggel fordultak elő. Az érzelmi bántalmazás online térben való megnyilvánulása fordult elő a legritkábban, amiben feltehetően a válaszadók életkori megoszlásának is jelentős szerepe van. (16. ábra)

16. ábra - Tapasztaltad-e az alábbiakat a gyerekkori sportolás során? (%) N=5076

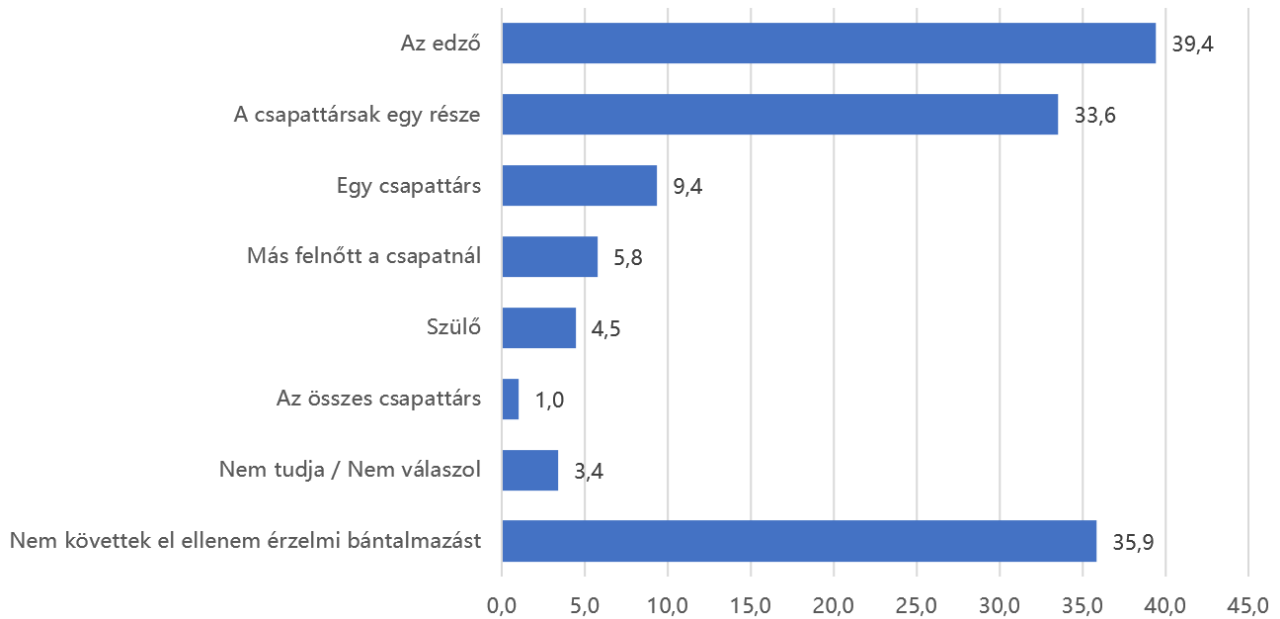

*„Az öltözői zrikák és edzői beszólások annyira hétköznapi jelenségek voltak, hogy az ember úgy volt vele, hogy az ezzel való megküzdés a sportolás része. Volt, hogy tényleg jobb/keményebb lettem általa, és volt, ami sajnos mélyebb nyomot hagyott.”
(31 éves férfi, versenysport)*

A bántalmazó a legtöbb válaszadó esetében (39,4%) az edző volt, de jelentős volt azoknak az aránya is, akik ellen a csapattársak egy része (33,6%) követett el érzelmi bántalmazást. Egy csapattárs, vagy a más felnőttek által elkövetett bán-

talmazás sokkal ritkább volt (4,5 - 9,4%), de az is csak nagyon kevés alkalommal fordult elő, hogy az egész csapat bántalmazó magatartást tanúsítson (1,0%) valakivel szemben. (17. ábra)

17. ábra - Ki követte el az érzelmi bántalmazást? (%) N=5076

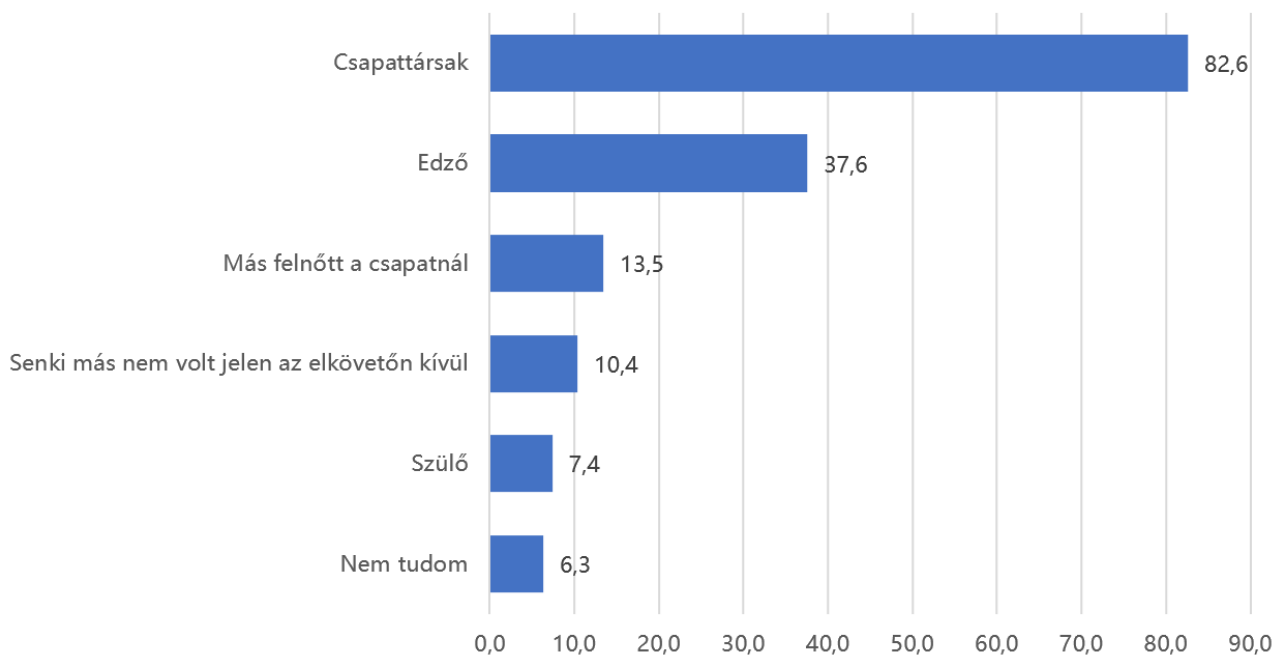
Az esetek több mint négyötödében (82,6%) az elkövetőn kívül a csapattársak is jelen voltak.

37,6% mondta azt, hogy az edző szemtanúja volt az őt ért bántalmazásnak, míg 13,5% arról számolt be,

hogy más felnőttek is jelen voltak. Az érzelmi bántalmazást elszenvedők 10,4%-a mondta csak azt, hogy senki más nem volt jelen az elkövetőn kívül. (18. ábra)

*„Az edzőnk volt, aki mindannyiunkat folyamatosan szidott minden miatt. Általában az egész csapat jelen volt, a nyilvánosság plusz volt a megalázáshoz. Volt, hogy más edzőnk, vagy a masszőr is hallotta, ők vagy hallgattak vagy becsatlakoztak.”
(22 éves nő, élsport)*

18. ábra - Ki volt még jelen? (%) N=3256

Szakértői álláspont

A szakemberek kiemelték, hogy érzelmi bántalmazás témakörében a legnehezebb meghatározni és felismerni a határátlépéseket, s ezekben a helyzetekben nagyon gyakori, hogy a konfliktus elkerülése érdekében inkább elviselik pl. a verbális bántalmazást. Ennek a következménye, hogy az érzelmi bántalmazás jelenléte könnyen beépülhet a szervezeti kultúrába. A szakemberek ennek elkerülése érdekében hangsúlyozták, hogy nagyon fontosak a tiszta keretek és az egyenes nyílt kommunikáció a sportszervezetekben.

Az edzők szerepével kapcsolatban kiemelték, hogy az érzelmi bántalmazás kapcsán nagy bizonytalanság van jelen az edzők körében, aminek egyik oka, hogy az edzőképzés nem ad elegendő pedagógiai és pszichológiai ismeretet. *„Nem követte le az ezzel kapcsolatos igényeket”.*

A legtöbben (36,2%) a családjukkal osztották meg, hogy érzelmi bántalmazást szenvedtek el.

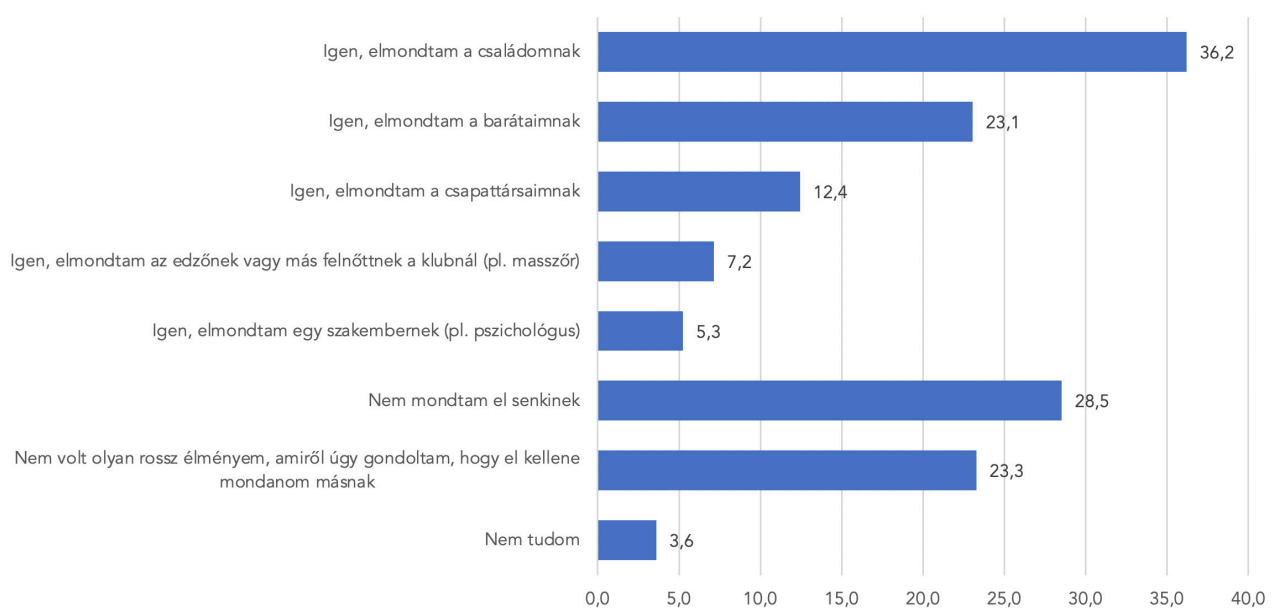
23,1% a barátainak mesélt a történetekről. A csapattársakat 12,4%, más csapatnál dolgozó felnőttet pedig 7,2% avatott be. Szakemberhez csupán 5,3% for-

dult. **Az érzelmi bántalmazást elszenvedők több, mint negyede (28,5%) nem mondta el senkinek a történeteket.**

23,3% pedig úgy vélte, hogy nem volt olyan rossz élménye, amiről azt gondolta, hogy el kellene mesélni valakinek. (19. ábra)

*„Mivel otthon erős, támogató családom volt, a helyén kezeltem a dolgokat. Nem okozott sebet – bár nyilván nem esett jól – ha az edző mindenki előtt kipécézve lesajnált a szárazföldi gyakorlatnál, hogy nekem úgysem fog menni – nem egyszer igaza volt.”
(38 éves nő, versenysport)*

19. ábra - Beszéltél akkor vagy később valakinek az érzelmi bántalmazásról? (%)
N=3256

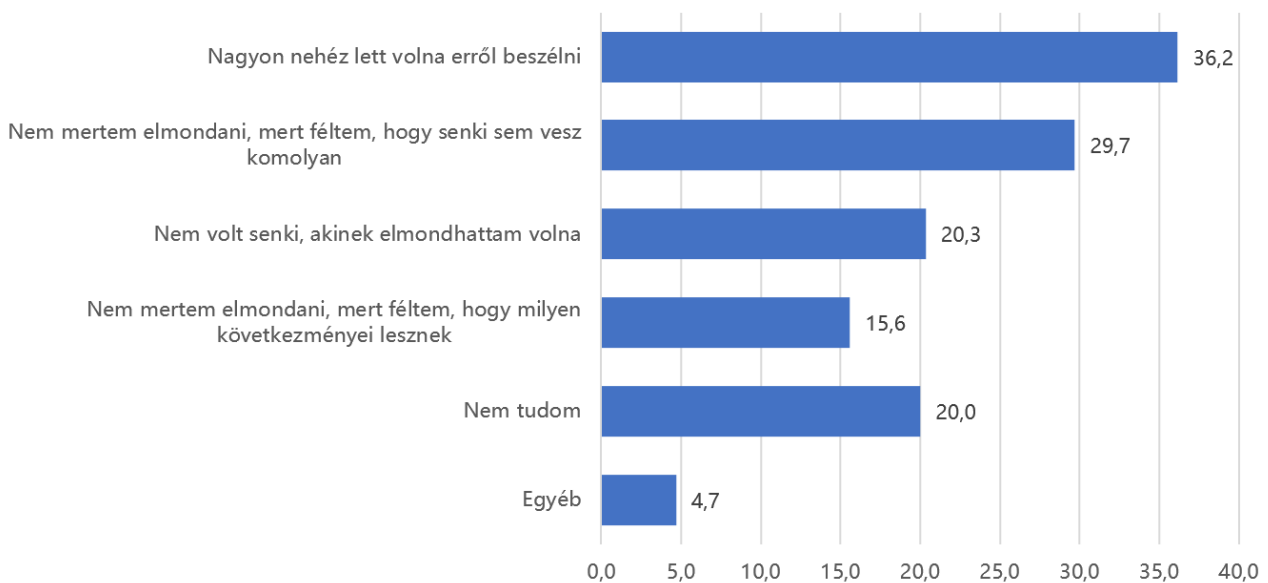
A legtöbben (36,2%) azért nem mondták el senkinek, hogy érzelmi bántalmazást szenvedtek el, mert túl nehéz lett volna számukra erről beszélni.

29,7% pedig attól félt, hogy senki sem veszi majd

komolyan őt. Egyötödük (20,3%) úgy érezte, hogy nem volt senki, akinek elmondhatta volna, 15,6% pedig a következményektől félt. (20. ábra)

*„Állandó szégyenérzetet okozott és nem is mertem volna megvédeni magam vagy másokat, mert ez nem egy egyenrangú, hanem egy alá-fölé rendelt viszony.”
(40 éves nő, versenysport)*

20. ábra - Miért nem mondtad el senkinek? (%) N=929

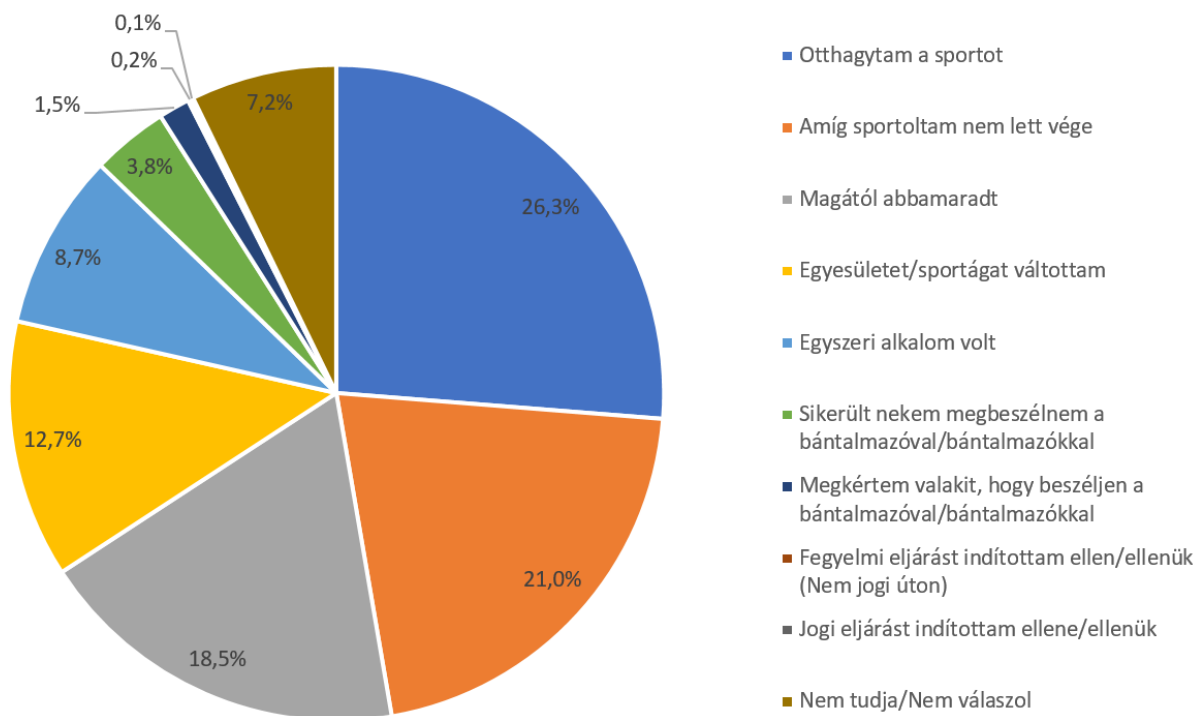
Az érzelmi bántalmazást elszenvedők kb. negyede (26,3%) otthagya a sportot, hogy abbamaradjon az ellene elkövetett bántalmazás. 21,0% arról számolt be, hogy amíg sportolt, addig nem lett vége az érzelmi bántalmazásnak, 18,5% esetében viszont magától abbamaradt. 12,7% egyesületet vagy sportágat váltott. Az érzelmi bántalmazást elszen-

vedők 8,7%-a arról számolt be, hogy a bántalmazás egyszeri eset volt. 3,8%-nak sikerült a bántalmazóval rendezni a problémát, 1,5% pedig segítséget kért ehhez. A fegyelmi vagy jogi eljárás megindításának lehetőségével szinte senki sem élt (0,2% és 0,1%, ami összesen 9 fő válaszadót jelent). (21. ábra)

*„Annyira természetes volt számunkra, hogy megalázóan bánnak velünk, hogy a sport részének tekintettük, elfogadtuk, hogy az ezzel jár. Megszoksz vagy megszöksz. Én sportágat váltottam, ott is ez volt, így megszöktem.”
(42 éves nő, szabadidős sport)*

*„A gyerekek gonoszok’, és amíg ezt így kezeljük addig nem is lesznek másmilyenek. Elfogadóbbá, megértőbbé befogadóbbá kell tennünk őket.”
(Férfi, élsport *Nem adta meg a korát)*

21. ábra - Hogyan lett vége az érzelmi bántalmazásnak? (%) N=3256

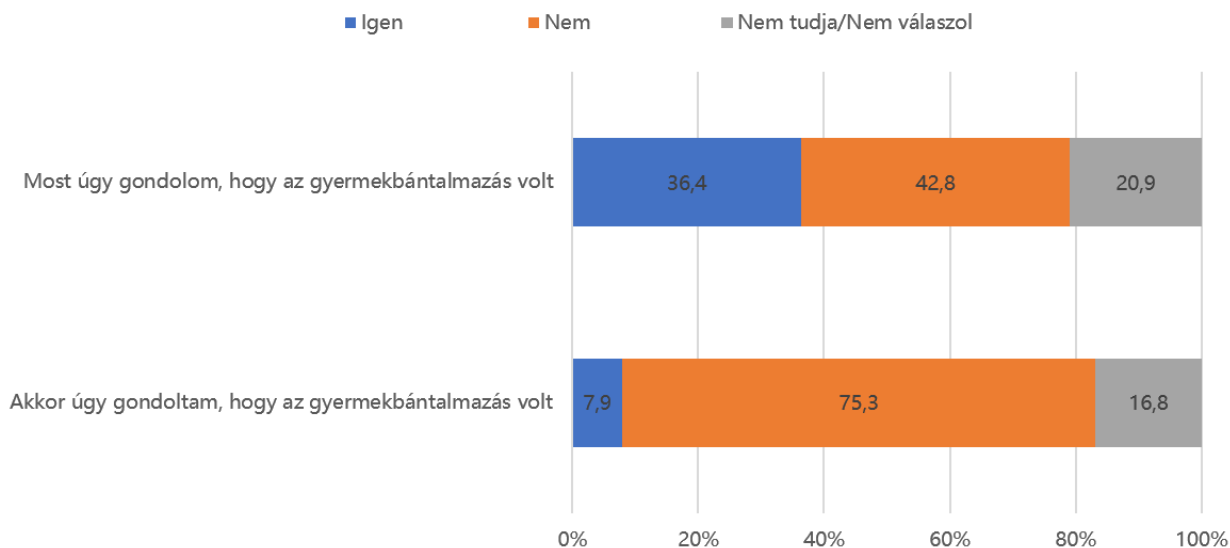

A válaszadók 7,9%-a mondta azt, hogy már gyerekként is úgy gondolta, hogy ami vele történik az bántalmazás. Ezzel szemben, felnőttként már 36,4% gondolja gyermekbántalmazásnak az akkor törtéteket, ami az áldozatok csupán kicsit több mint egyharmadát jelenti így is. Ebből jól lát-

szik, hogy az esetek megítélése nagyon eltérő tud lenni személyenként akár gyerekről, akár felnőttől. Az adatok alapján ugyanakkor megállapítható, hogy az életkor előrehaladtával valamennyire növekszik felismerés mértéke. (22. ábra)

„Nagyon nehéz határt húzni aközött, hogy mi számít edzői fegyelmezésnek és mi már érzelmi bántalmazásnak.”
(21 éves nő, élsport)

22. ábra - Mit gondolsz, az általad elszenvedett bántalmazás olyan súlyos volt, hogy az kimerítette a gyermekbántalmazás fogalmát? (%) N=3256

A bántalmazás megítélésében életkori különbségek figyelhetők meg. A legfiatalabb (18-26 éves) korcsoportban volt a legmagasabb azoknak az aránya, akik már gyerekként is bántalmazásként gondoltak a velük történetekre (9,6%). Ez az arány az idősebb korcsoportokban alacsonyabb volt. Ugyanakkor, a legfiatalabbak között kisebb arányban vannak azok, akik most úgy gondolják, hogy ami velük történt az bántalmazás volt (29,7%). A 27-40 évesek körében 39,9%, a 41-55 évesek között 44,6% ez az arány. Ezek az adatok rávilágítanak arra, hogy **a fiatalabb generáció már gyerekként is jobban képes volt felismerni a bántalmazást, mint az idősebbek. Az adatok alapján ugyanakkor egyelőre**

inkább az életkor előrehaladtával tudják inkább beazonosítani az egyes bántalmazó helyzeteket.

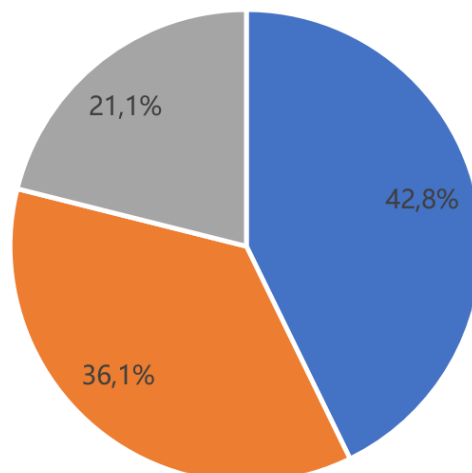
Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a szervezett sportban résztvevők közül mennyien voltak szemtanúi más gyerekek érzelmi bántalmazásának, függetlenül attól, hogy ők áldozattá váltak vagy sem. **A válaszadók 42,8%-a számolt be arról, hogy jelen volt, amikor egy sporttársa érzelmi bántalmazás áldozatává vált.** Szintén magasabb volt azoknak az aránya a fiatalabb korcsoportban, akik szemtanúi voltak egy kortársuk érzelmi bántalmazásának. (23. ábra)

*„Azt is bántalmazásnak érzem, ha egy csoporttársam szenvedését kellett végignéznem.”
(41 éves nő, szabadidős sport)*

23. ábra - Volt-e olyan, hogy ott voltál, amikor egy spottársadat érzelmileg bántalmazták? (%)

■ Igen ■ Nem ■ Nem tudja/Nem válaszol

Fizikai bántalmazás

Mit értünk fizikai bántalmazás alatt?

Az a szándékos cselekedet vagy gondatlanság, amely a gyerek fizikai sérüléséhez vezet vagy vezethet. Fizikai bántalmazás alatt a testi fájdalom, sérülés okozását értjük. Nem tartoznak ide az edzésekkel járó vagy a véletlenül bekövetkező fizikai sérülések, mint például a húzódás, játék közben szerzett horzsolás, bokaficam.

Mire gondolunk?

Lökdösés, megütötés, megverés, vagy fájdalmak ellenére további edzésre, játékra kényszerítés stb.

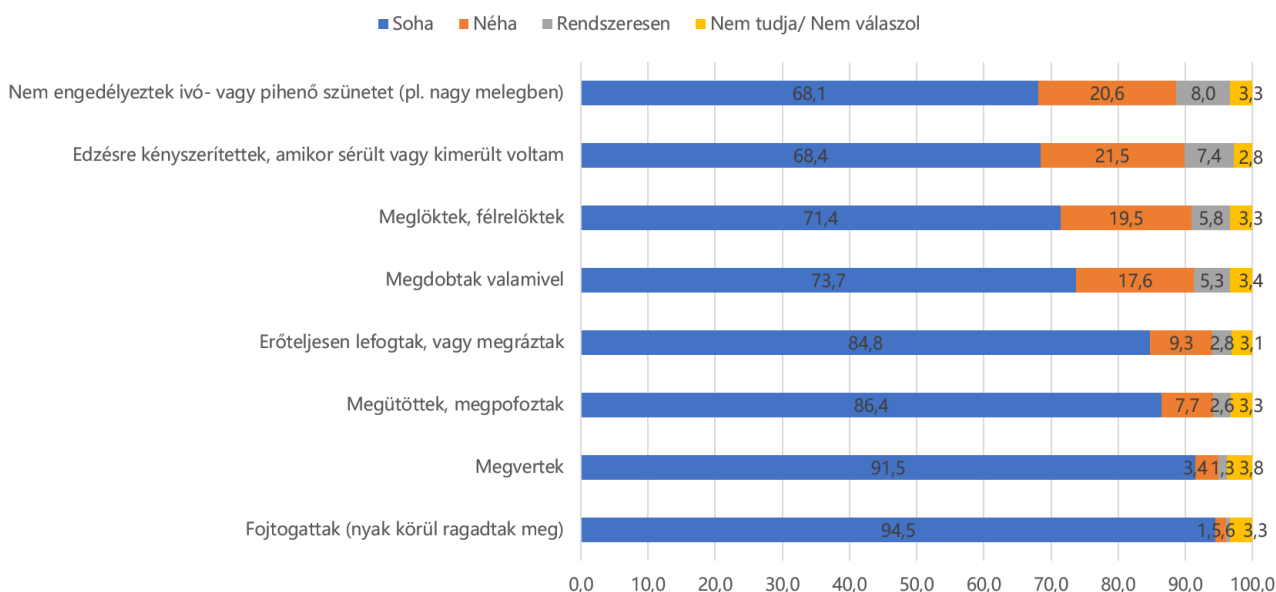
A fizikai bántalmazás ritkább, mint az érzelmi bántalmazás.

A fizikai bántalmazást rendszeresen elszenvedők aránya mindegyik bántalmazási típus esetén 10% alatt van. A válaszadók 21,5%-val néha előfordult, hogy rákényszerítették, hogy részt vegyen az edzésen, amikor sérült vagy kimerült volt. 20,6% pedig arról számolt be, hogy sokszor nem engedélyeztek számára ivó- vagy pihenő szünetet.

Kb. ugyanennyien azt is néha megtapasztalták, hogy meglökték, félrelökték (19,5%), vagy megdobták valamivel (17,6%). 9,3% volt azoknak az aránya, akik arról számoltak be, hogy néha erőteljesen lefogták, megrázták, 7,7% akiket megütöttek, vagy megpofoztak. 3,4% volt azoknak az aránya, akik néha, 1,3% pedig, akik rendszeres verést szenvedtek el. (24. ábra)

*„Konkrétan nem vertek minket, de a sérülten ugráltatás, játszátás, nem ihatsz/ehetsz az a repertoár része volt. Tűrőképesség-növelésével indokolták. Szarnak is éreztem magam, hogy ez nekem rosszul esik.”
(39 éves nő, versenysport)*

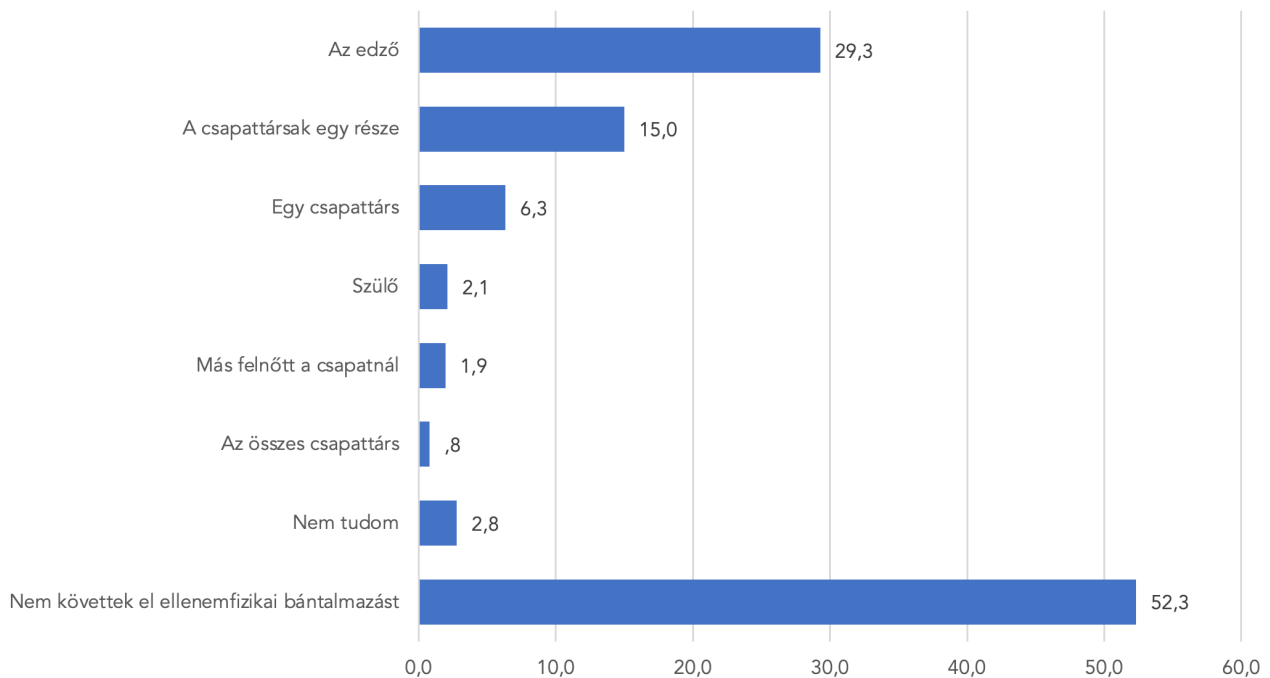
24. ábra - Tapasztaltad-e az alábbiakat a gyerekkori sportolás során? N=5076

A fizikai bántalmazás legnagyobb arányban az edzőktől érkezett (29,3%), ami a leggyakrabban átélt bántalmazási formákból (pihenő szünet megtagadása, edzésre kényszerítés) is következik. Nagyjából feleannyian mondták azt, hogy a

csapattársak egy része volt a bántalmazó (15,0%), szemben az érzelmi bántalmazással, ahol kb. ugyanakkora arányban nevezték meg őket bántalmazóként, mint az edzőt. (25. ábra)

25. ábra - Ki követte el a fizikai bántalmazást? (%) N=5076

Szakértői álláspont

A sportszakemberek az edzők által elkövetett fizikai bántalmazás kapcsán is az edukáció hiányát emelték ki. Véleményük szerint a mai napig gyakori, hogy egy edző csak az eredményre koncentrálna "csak az itt és most számít", ezért nem veszik elég komolyan a gyerekek által jelzett sérüléseket és problémákat. Ezzel kapcsolatban viszont kiemelték, hogy a fiatalabb edzői generációban már sokkal kevésbé meghatározó ez a szemlélet. Emellett a közelmúltban a gyerekek szükségleteit szem előtt tartó szemlélet is egyre fontosabbá vált a sportegyesületekben, pl. ivószünet alap követelménnyé válása, amely korábban nem volt jellemző.

Emellett felhívták a figyelmet arra is, hogy a kortárs bántalmazással kapcsolatos edukációra is nagy hangsúlyt kell fektetni.

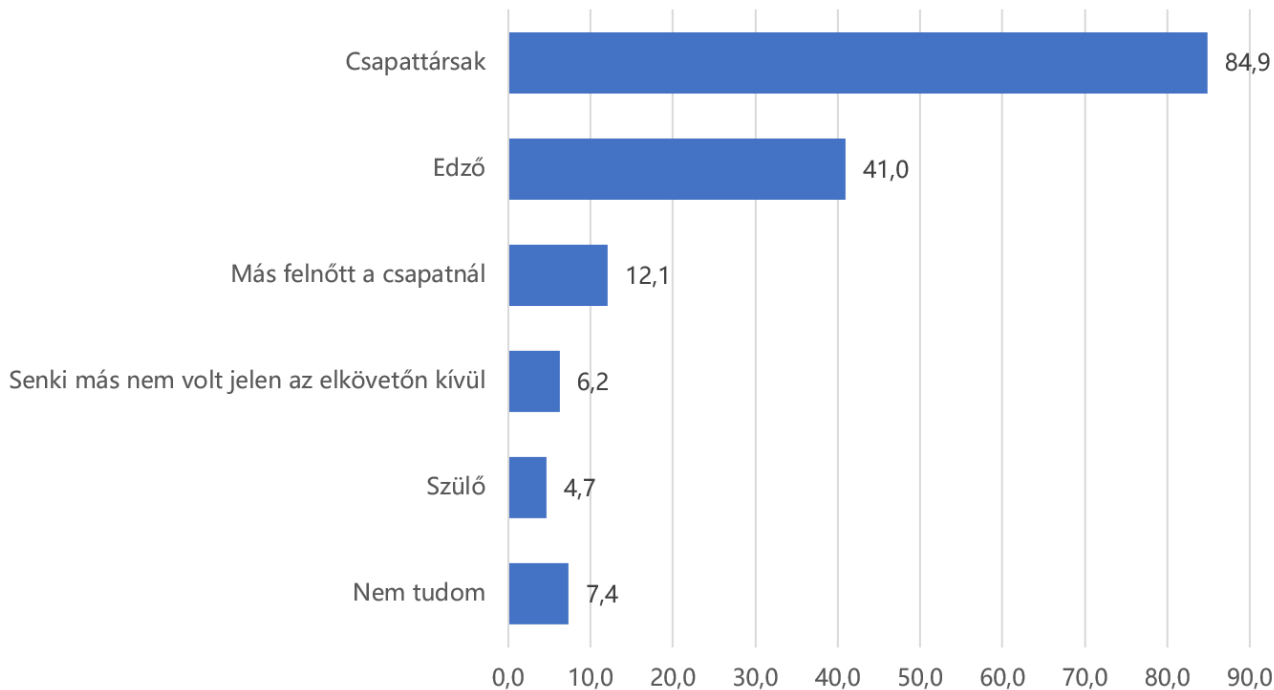
„Az lenne a normális, ha a sport átadná nemcsak a sport szeretetét, hanem azt is, hogy hogyan kell csapatként viselkedni, és abba ez pont nem tartozik bele.” (Sportszakember)

A fizikai bántalmazás esetén is az elszenvedők 84,9%-a arról számolt be, hogy a csapattársak jelen voltak akkor, amikor a bántalmazás történt.

De az edző is gyakran volt szemtanúja a csapattársak, vagy más felnőttek által elkövetett bántalmazásnak. (26. ábra)

„A kérdőív főleg a saját csapattársakra és edzőre irányul. Az én csapatomat rendszeresen bántalmazták, amikor idegenben játszottunk. Egyes helyekre/meccsre rettegve mentünk, készültünk a verésre. Az öltözőben folytak ezek a dolgok, ahol többnyire felnőtt nem volt jelen.
(39 éves nő, versenysport)

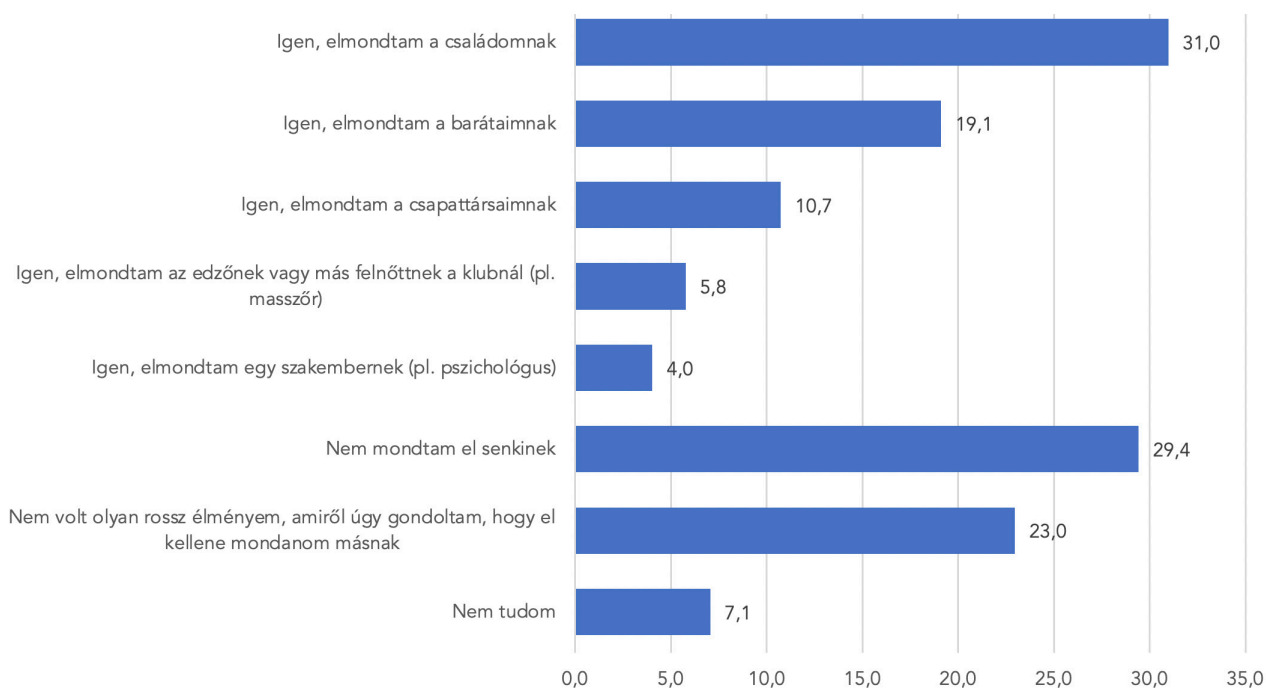
26. ábra - Ki volt még jelen? (%) N=2308

A fizikai bántalmazás esetén is kb. ugyanakkora volt azoknak az aránya, akik nem beszéltek senkinek sem a bántalmazásról (29,4%), és azoké, akik úgy gondolták, hogy nem volt olyan rossz élményük, amiről mesélniük kellett volna, mint az érzelmi bántalmazás

esetén. **A fizikai bántalmazásról is legtöbben a családjuknak meséltek (31,0%).** 19,1% a barátai-
val, 10,7% pedig a csapattársaival osztotta meg a történeteket. Más felnőtthez csupán a 5,8%, míg szakemberhez csak 4,0% fordult. (27. ábra)

27. ábra - Beszéltél akkor vagy később valakinek a fizikai bántalmazásról? (%) N=2308

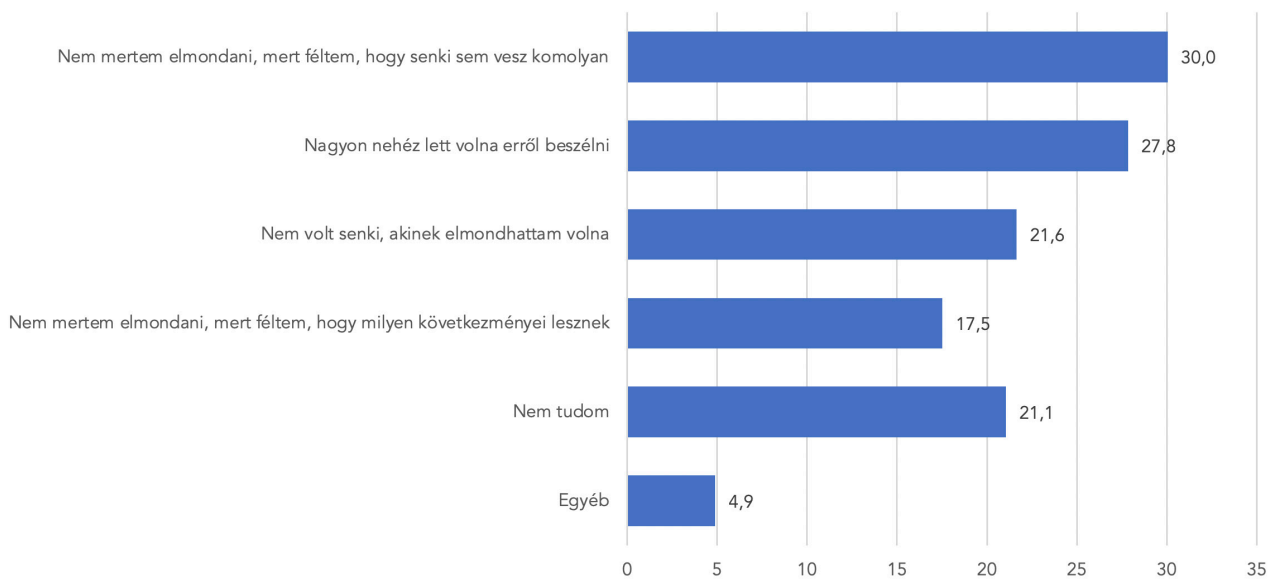

A fizikai bántalmazásról a legtöbben azért nem beszéltek, mert attól féltek, hogy senki nem fogja őket komolyan venni (30,0%). 27,8% pedig azért nem mondta el senkinek, mert túl nehéz lett

volna erről beszélnie. Ebben az esetben is a bántalmazást elszenvedők kb. egyötöde (21,6%) számolt be arról, hogy nem volt senki, akivel megoszthatta volna, ami vele történt. (28. ábra)

*„Nem volt fair, egy 13 éves fiú vs. 38 éves felnőtt... Félttem olyankor, de nem mertem elmondani senkinek, mert szerettem is az edzőnket, neki sem akartam rosszat.”
(43 éves férfi, versenysport)*

28. ábra - Miért nem mondtad el senkinek? (%) N=679

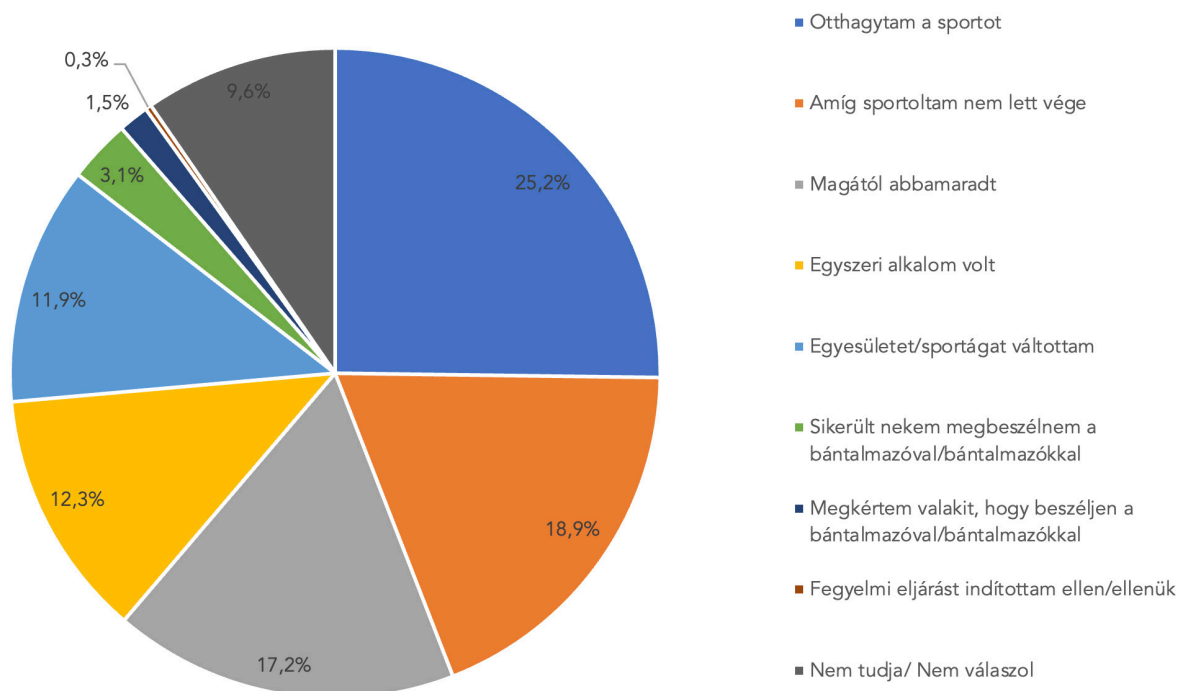

A fizikai bántalmazás esetében is igaz, hogy a bántalmazott gyerekek negyede (25,2%) azért hagyta ott a sportot, hogy véget vessen a bántalmazásnak, 11,9% pedig az egyesületet hagyta ott, vagy sportágat váltott. 18,9% arról számolt be, hogy nem lett vége a bántalmazásnak amíg sportolt,

ugyanakkor nagyon hasonló volt azoknak az aránya is (17,2%), akik azt mondták, hogy magától abbamaradt a fizikai erőszak. Kevesebb, mint 5%-nak sikerült saját magának (3,1%), vagy segítséggel (1,5%) rendezni a helyzetet, de a fegyelmi vagy a jogi eljárás megindítása sem jellemző. (29. ábra)

29. ábra - Hogyan lett vége a fizikai bántalmazásnak? (%) N=2308

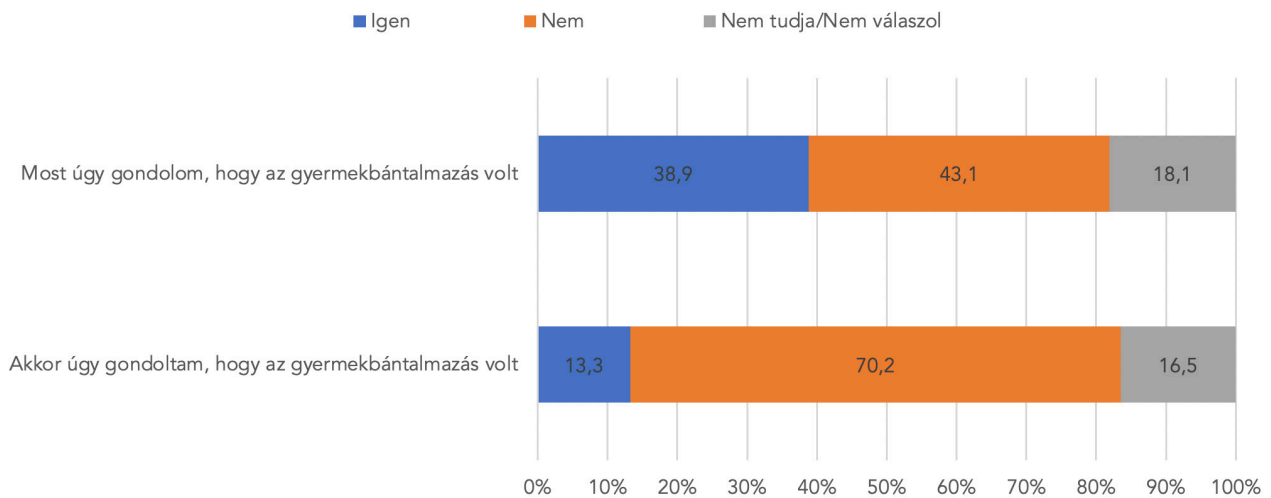

A fizikai bántalmazás megítélése az érzelmi bántalmazásnál egyértelműbb a gyerekek számára, ugyanakkor még **ebben az esetben is nagyon alacsony azoknak az aránya, akik felismerték azt, hogy ami velük történik az gyermekbántalmazás**. 13,3% mondta azt, hogy már gyerekként is azt gondolta, hogy az elszenvedett fizikai bántalmazás gyermekbántalmazás volt. Felnőttként már a bántalmazottak több mint egyharmada gondolja azt, hogy az átéltek kimerítették a gyermekbántalmazás fogal-

mát. A fizikai bántalmazás könnyebb felismerhetőségére utal az is, hogy az egyes életkori csoportok szerint nincs szignifikáns különbség a bántalmazás gyerekkori megítélésében, azaz a fizikai erőszak sokkal egyértelműbb határátlépést jelent, mint az érzelmi. Az életkor előrehaladtával kifejezettebbé válik a bántalmazás felismerése. A 18-26 évesek kevesebb, mint egyharmada (29,3%), míg a 41-55 évesek több mint fele (52,7%) tartja most gyermekbántalmazásnak a vele történeteket. (30. ábra)

*„Egyes szervezeteknél ez mintha a kultúra része lenne, 13 évig sportoltam, gyakorlatilag belenőttem ebbe. Ezt láttam, hogy megteszik az idősebbekkel, így amikor velem is megtették, nem éreztem rossznak, hiszen mindig ezt láttam.”
(22 éves nő, élsport)*

30. ábra - Mit gondolsz, az általad elszenvedett bántalmazás olyan súlyos volt, hogy az kimerítette a gyermekbántalmazás fogalmát? (%) N=2308

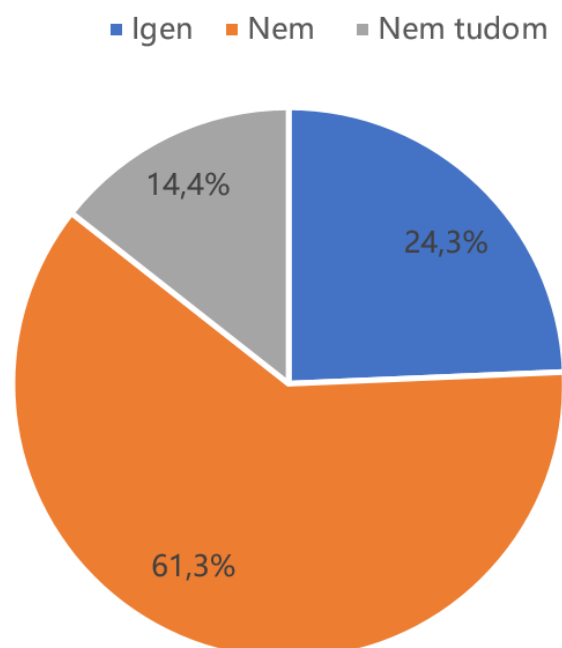

A válaszadók 24,3%-a számolt be arról, hogy szemtanúja volt csapattársa fizikai bántalmazásának. Ez az arány sokkal alacsonyabb, mint az érzelmi bántalmazás

esetén. (31. ábra) Ennek oka feltehetően, hogy az érzelmi bántalmazás sokkal gyakrabban fordul elő, mint a fizikai bántalmazás.

*„Megvédtem a csapattársamat, amikor az edző fenyegetni akarta.”
(20 éves nő, szabadidős sport)*

31. ábra - Volt-e olyan, hogy ott voltál, amikor egy spottársadat fizikailag bántalmazták? (%) N=5076

Szexuális bántalmazás

Mit értünk szexuális bántalmazás alatt?

A szexuális bántalmazás a gyerek bevonása olyan szexuális tevékenységbe, amelyhez a gyerek nem adta valódi beleegyezését. Ide tartoznak azok az esetek is, amelyekhez a gyerek a koránál, érettségénél fogva, vagy a szereplők közötti hatalmi egyenlőtlenségek miatt nem tud érdemi beleegyezést adni. A visszaélés létrejöhet felnőtt és gyerek vagy gyerek és gyerek között.

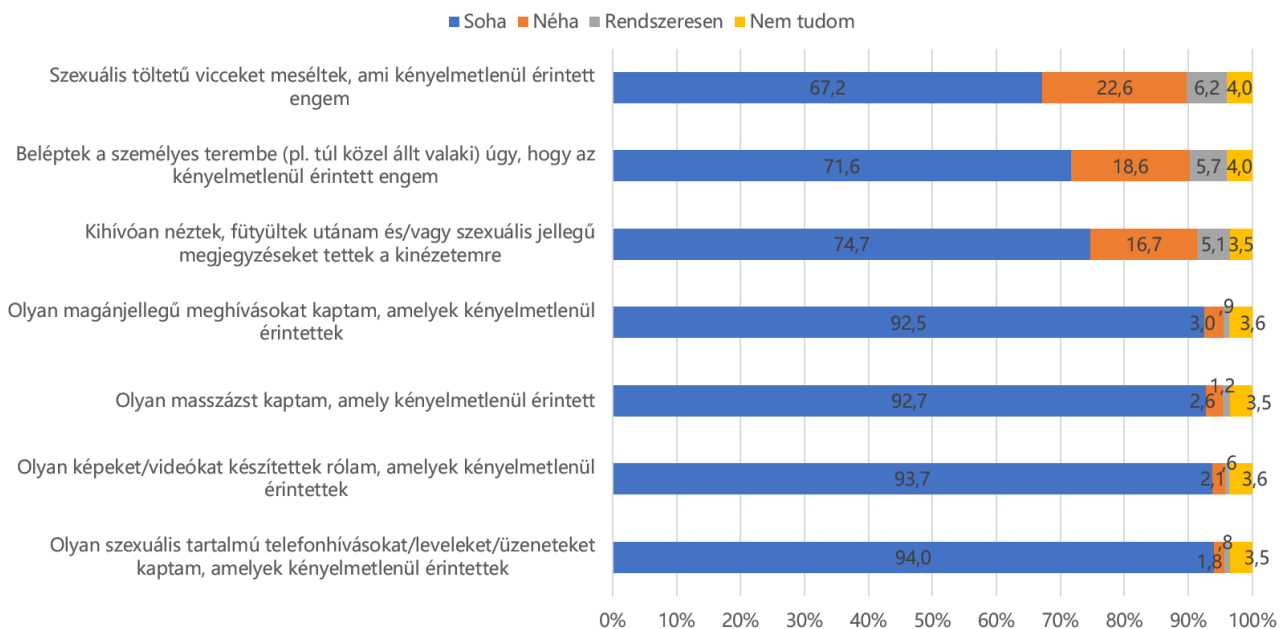
Mire gondolunk?

Szexuális tartalmú viccelődés, az intim testrészek fogdosása, vagy olyan érintés, amely kellemetlen, szexuális tartalmú megjegyzések, üzenetek, szexuális közöszülésre kényszerítés.

A szexuális zaklatás típusai közül a kényszerített szexuális töltetű viccek, a személyes tér megsértése, és a szexuális jellegű megjegyzések és provokáció a leggyakoribb. A szexuális zaklatásnak e formái a válaszadók 5-6%-át érintette rendszeresen,

17-23% pedig azok aránya, akikkel néha fordult elő ilyen. A kellemetlen, magánjellegű meghívások, vagy a határokat átlépő masszázs, illetve az online térben megvalósuló szexuális zaklatás a válaszadók 3,5%-át érintette. (32. ábra)

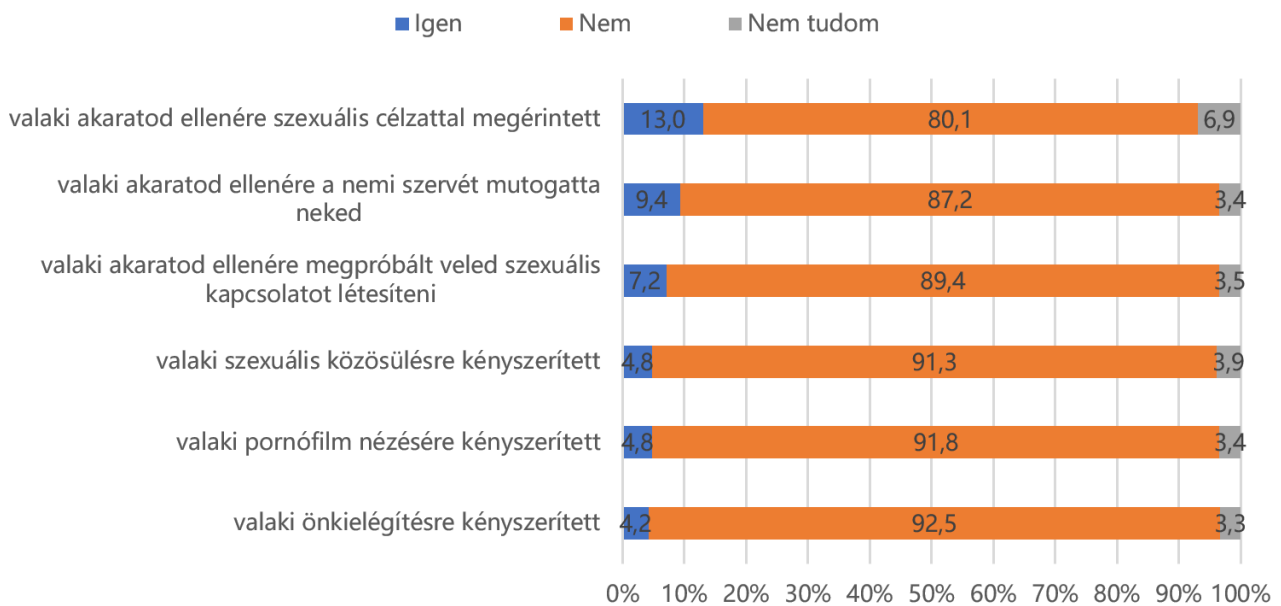
32. ábra - Tapasztaltad-e az alábbiakat a gyerekkori sportolás során? (%) N=5076

A válaszadók 13,0%-a számolt be arról, hogy előfordult vele, hogy valaki akarata ellenére szexuális céllal megérintette, 9,4% pedig arról is beszámolt, hogy valaki a nemi szervét mutogatta neki akarata ellenére. 7,2% úgy nyilatkozott, hogy megpróbáltak vele akarata ellenére szexuális kapcsolatot létesíte-

ni. A válaszadók 4,8%-át kényszerítették szexuális közöszülésre, de ugyanekkora volt azoknak az aránya is, akiknek kényszer hatására kellett pornófilmet néznie, valamint akiket önkielégítésre kényszerítettek. (33. ábra)

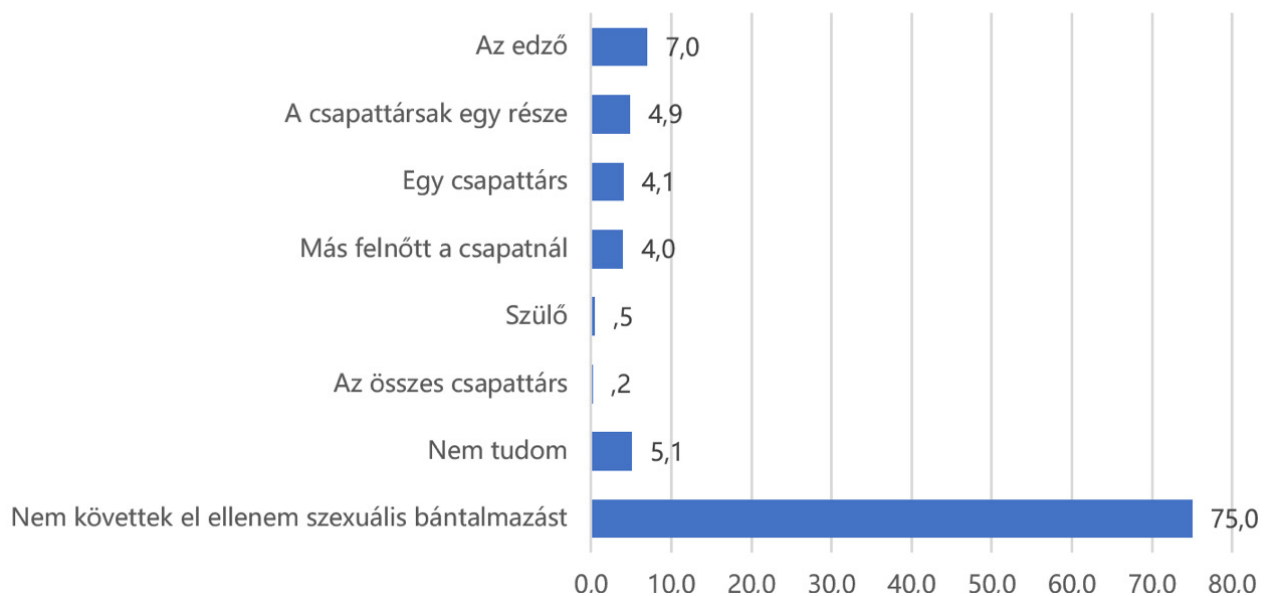
33. ábra - Előfordult-e veled, hogy... (%) N=5076

A gyerekként áldozattá vált válaszolók 7,0%-a az edzőt nevezte meg bántalmazóként, míg 4,9%-a a csapattársak egy részét. Közel ugyanannyian mond-

ták azt, hogy egy csapattársuk követett el szexuális bántalmazást, mint ahányan egy csapatnál dolgozó felnőttet neveztek meg elkövetőként. (34. ábra)

34. ábra - Ki követte el a szexuális bántalmazást? (%) N=5076

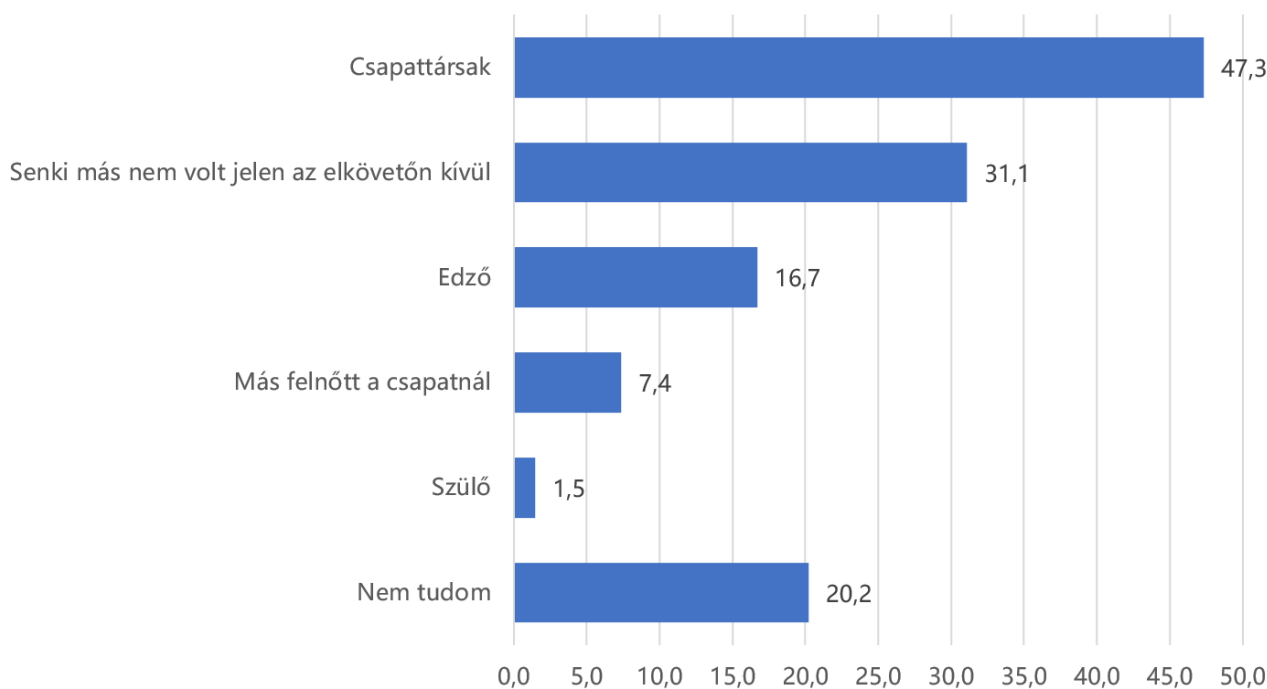
A szexuálisan bántalmazottak 47,3%-a arról számolt be, hogy a csapattársaik szemtanúi voltak az őket ért bántalmazásnak. Ugyanakkor itt **kiemelkedően magas azoknak az aránya (31,1%), akik arról számoltak be, hogy senki más nem volt jelen a bántalmazón kívül.** Ez az eredmény egyértelműen

jelzi, hogy miért olyan magas a szexuális bántalmazás esetén a rejtve maradás. A szexuális zaklatásnál pl. szexuális töltetű viccek stb. még több szemtanú lehet, azonban súlyosabb bántalmazás esetén már nagyon magas a látencia mértéke. (35. ábra)

„[A szexuális zaklatás] Ritkább mint a többi, viszont volt egy lány akiről kiderült hogy egyik idősebb sporttársa zaklatta és más törvénysértő dolgokat is művelt a lánnyal de ez később derült csak ki és anno akkor senki semmilyen jelet legalábbis a környezetből nem vett észre
(23 éves férfi, élsport)

„Főleg olyan felnőttek részéről ért kellemetlen élmény, akik nem tartoztak közvetlenül a sporthoz, de láttak minket edzeni, versenyezni.”
(37 éves nő, versenysport)

35. ábra - Ki volt még jelen? (%) N=1084

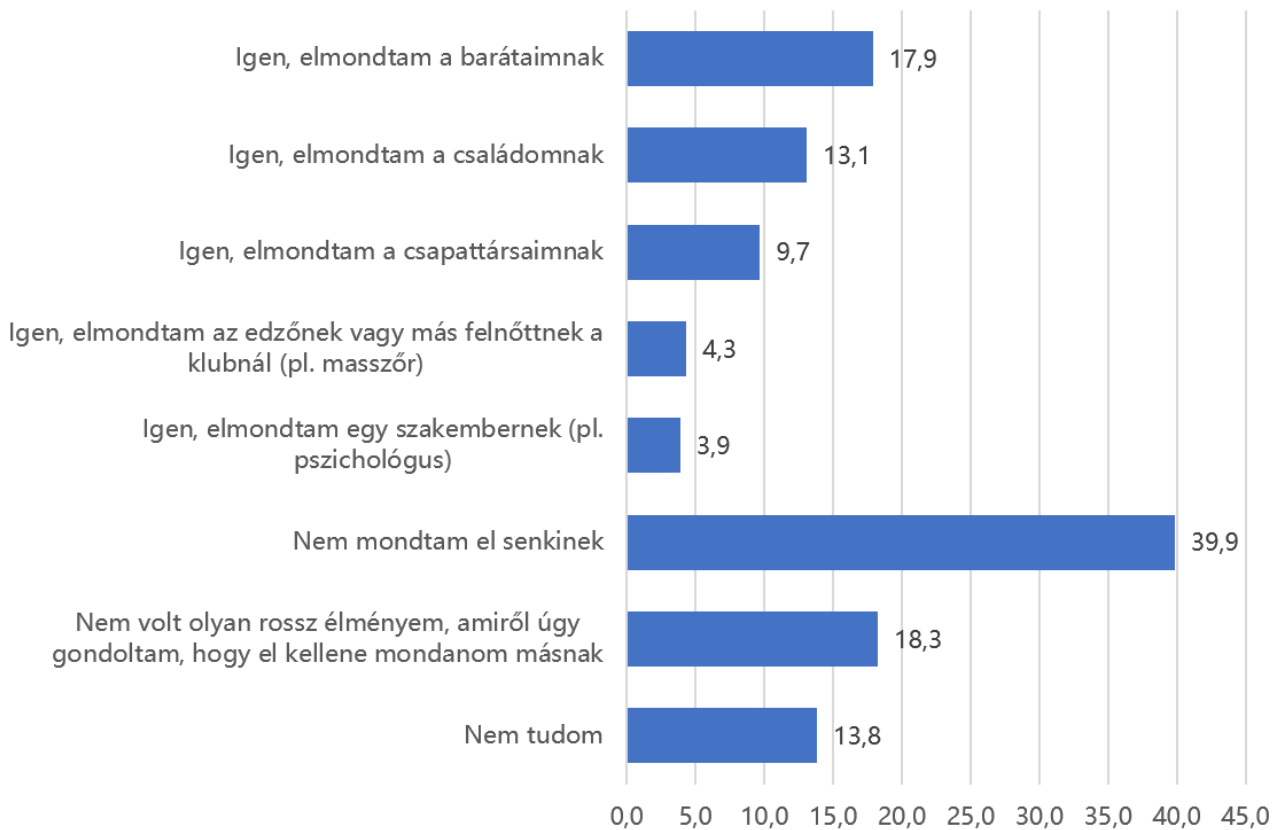

A szexuális bántalmazás áldozatainak 39,9%-a nem beszélt senkinek sem a vele történekről. Ez jelentősen magasabb arány, mint amit az érzelmi vagy fizikai bántalmazáson átesettek körében láthattunk. Az is figyelemre méltó, hogy azok, akik

mégis megosztották valakivel a történetüket, inkább a barátaiknak meséltek róla, mint a családjuknak, szemben azzal, hogy az érzelmi és a fizikai bántalmazást elsősorban a családjukkal osztották meg. (36. ábra)

„Talán most már jobban elhiszik a gyerekeknek, mint az én időmben.”
(62 éves nő, versenysport)

36. ábra - Beszértél akkor vagy később valakinek a szexuális bántalmazásról? (%)
N=1084

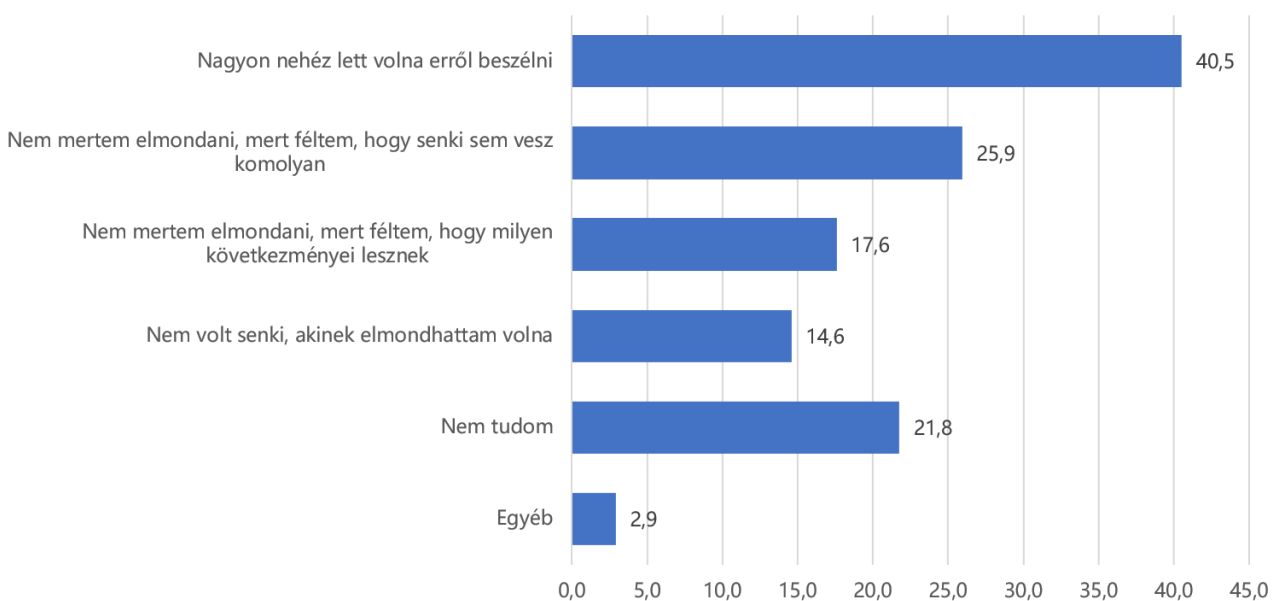

Azok, akik nem beszéltek erről, elsősorban azért nem osztották meg senkivel, mert nagyon nehéz lett volna számukra erről beszélni (40,5%). 25,9% attól félt, hogy senki nem veszi komolyan, 17,6%

pedig a következményektől tartott. A szexuális bántalmazás esetében volt a legalacsonyabb azoknak az aránya, akik bizalmas személy hiánya miatt nem mondták el senkinek a történeteket. (37. ábra)

*„A szüleim nem hittek nekem, hogy az XY bácsi kigombolta a blúzomat és a cicimet taperolta 13 évesen. Rettenetes volt, hogy cserben hagytak.”
(43 éves nő, versenysport)*

37. ábra - Miért nem mondtad el senkinek? (%) N=432

Szakértői álláspont

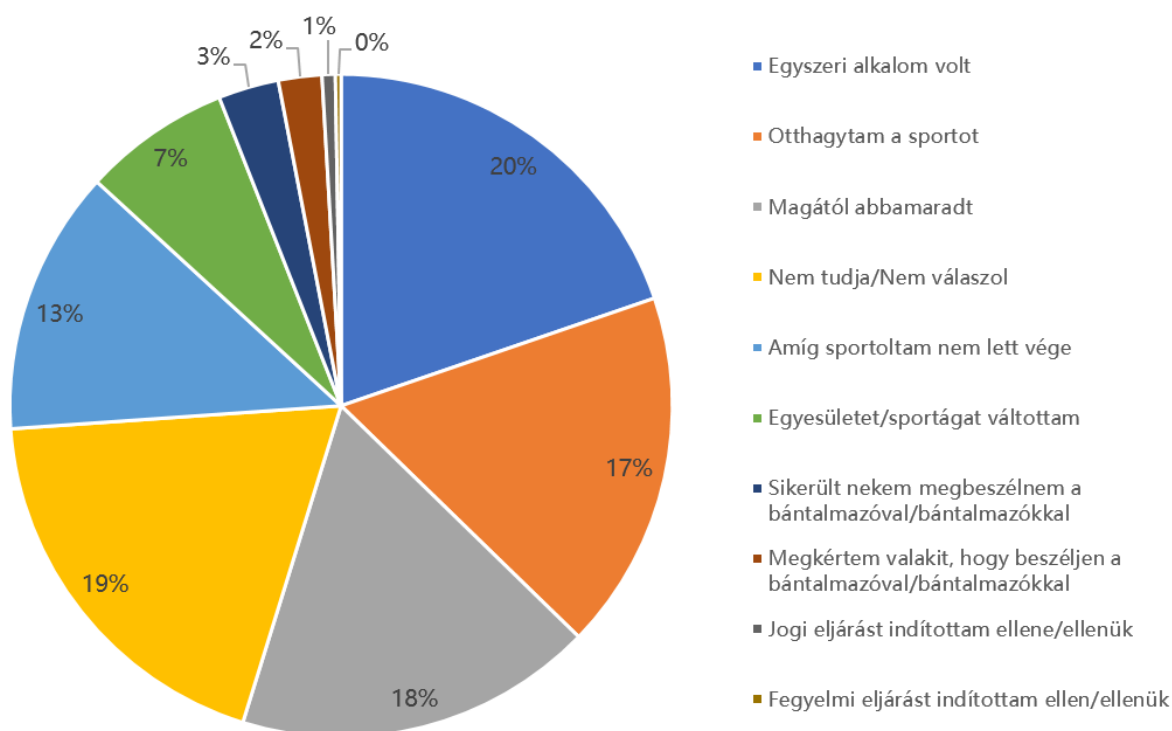
A sportszakemberek is felhívták a szexuális bántalmazás rejtve maradásának kockázatára a figyelmet. Különösen kiemelték annak a veszélyét, amikor az ilyen jellegű visszaélések romantikus kapcsolatként jelennek meg egy felnőtt (pl. edző, szponzor, masszőr) és a sportoló gyerek között.

Megerősítették, hogy az átélt szexuális zaklatásról vagy bántalmazásról a gyerekek leginkább csapattársaiknak beszélnek, ha meg akarják valakivel osztani a történeteket. Emellett felhívták arra is a figyelmet, hogy különösen kockázatos, ha a jelzést nem veszik komolyan.

A szexuális bántalmazáson átesettek legnagyobb arányban arról számoltak be, hogy ez egyszeri alkalom volt (19,7%), de szinte ugyanannyian (19,1%) voltak azok is, akik nem tudták megmondani, hogyan lett vége a szexuális bántalmazásnak. 17,5% otthagya a sportot, 7,2% pedig egyesületet, vagy sportágot váltott, hogy véget vessen az ellene elkövetett bántalmazásnak. 17,5%

pedig úgy nyilatkozott, hogy magától abbamaradt, viszont 12,9% esetében amíg sportolt nem lett vége a bántalmazásnak. 5,1% volt azoknak az aránya, akiknek sikerült rendezni a helyzetet a bántalmazóval, egyedül vagy egy támogató személy bevonásával. A jogi- vagy a fegyelmi eljárás megindítása a szexuális bántalmazás esetén is alacsony volt (jogi eljárást 0,6%, míg fegyelmi eljárást 0,3% indított). (38. ábra)

38. ábra - Hogyan lett vége a szexuális bántalmazásnak? (%) N=1084

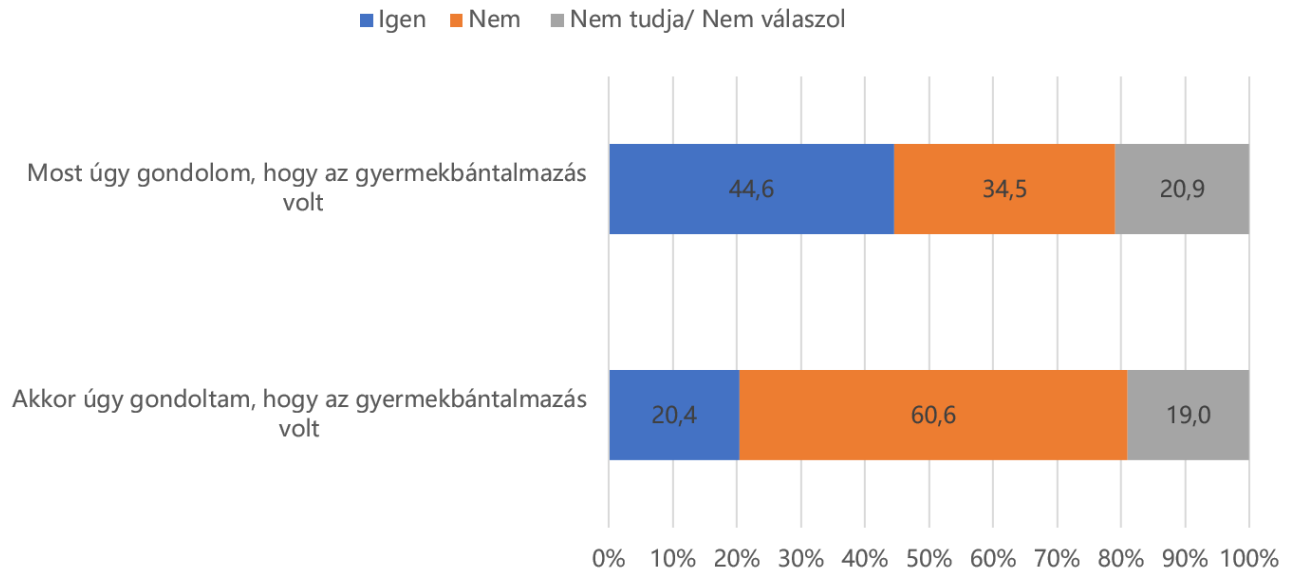
A szexuális bántalmazást elszenvedők 20,4% már gyerekkorában is felismerte, hogy a vele történetek gyerekbántalmazásnak minősülnek, felnőtteként pedig 44,6% gondolja gyerekbántalmazásnak az őt ért abúzust. A szexuális zaklatás eseteit

megtapasztalók körében kevesebben voltak azok, akik úgy vélték, hogy gyerekbántalmazás az, ami velük történt, mint azok között, akik szexuális kényszerítés áldozatává váltak. (39. ábra)

„Az edző kikezdett velem 14 éves koromban, a „barátnője lettem”. Ma azt gondolom, hogy ez súlyos abúzus. Senki nem tudott róla, titkos viszony volt kb. másfél évig.”
(48 éves nő, versenysport)

„Én azonnal éreztem, hogy bántalmaznak, így azt időben lezártam.”
(55 éves nő, versenysport)

39. ábra - Mit gondolsz, az általad elszenvedett bántalmazás olyan súlyos volt, hogy az kimerítette a gyermekbántalmazás fogalmát? (%) N=1084

A szexuális bántalmazást elszenvedők között nincs szignifikáns különbség az egyes életkori csoportok szerint abban, hogy mekkora arányban gondolták már gyerekként is, hogy ami velük történt, az gyer-

mekbántalmazás. A bántalmazás jelenlegi megítélésében pedig ugyanaz a tendencia tapasztalható, ami az érzelmi- és a fizikai bántalmazás esetén is.

ÉNKÉP VÁLTOZÁSA

Mit értünk énkép alatt?

Énkép alatt azt a mentális képet értjük, amelyet önmagunkról alkotunk, és amelyet külső elvárások is befolyásolhatnak. Az énkép szorosan összefügg az önbizalommal és az önismerettel, és befolyással bír az önmagunkról mások felé mutatott képre.

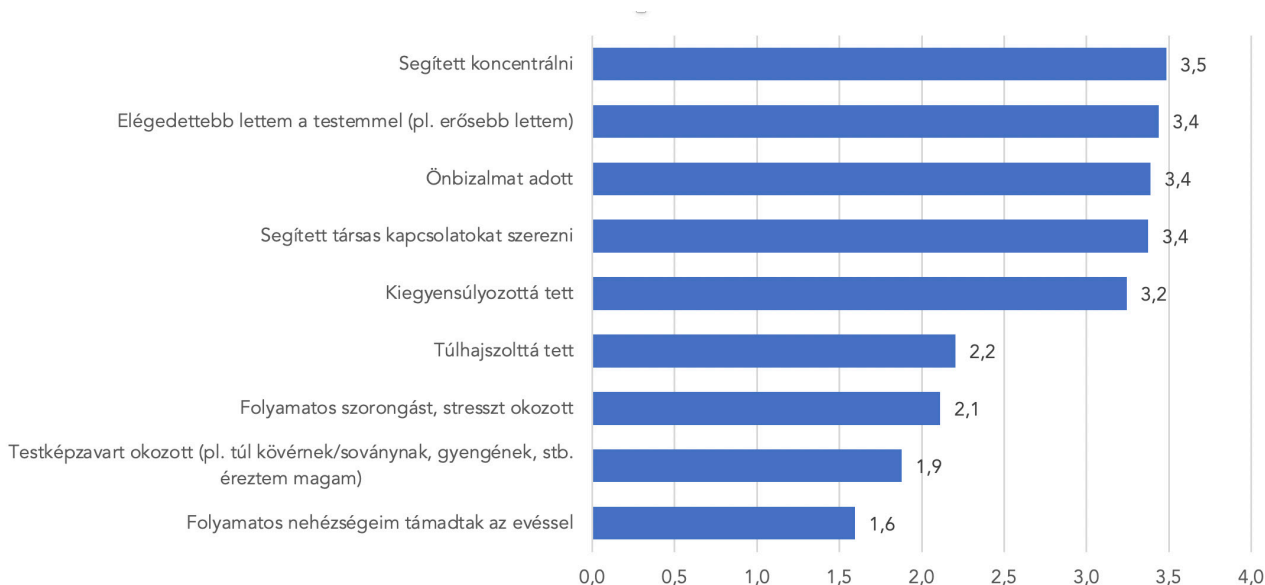
A válaszadókat arról is kérdeztük, hogy hogyan értékeli a sport énképükre gyakorolt hatását. Azt kértük tőlük, hogy egy 5 fokú skála segítségével értékeljék az ezzel kapcsolatos állításokat, ahol az 1-es azt jelenti, hogy „egyáltalán nem igaz rá” az 5-ös pedig azt, hogy „teljes mértékben igaz”. A válaszadók elsősorban a sport pozitív hatásait azonosították. **A többség úgy gondolta, hogy a sportolás segí-**

tett koncentrálni, önbizalmat adott és növelte a kiegyensúlyozottságot. Emellett segített társas kapcsolatokat is szerezni. Ennél átlagosan kevesebben gondolták azt, hogy a sport túlhajszolttá tette őket és folyamatos stresszt okozott, és ennél is kevesebben számoltak be arról, hogy a sportban való részvétel testképzavart vagy étkezési rendellenességet okozott volna. (40. ábra)

*„Több mint 10 év volt a versenysport abbahagyása után, miután a folyamatos, edzők által felügyelt fogyókúrás utáni evészavaromból kigyógyultam.”
(28 éves nő, nemzeti válogatott)*

*„Egészséges testtudatot alakított ki nálam, a mozgás, sportolás szeretete a mindennapjaim része.”
(37 éves nő, élsport)*

40. ábra - Hogyan hatott rád a sportolás? (átlag) N=5076

A sport énképre gyakorolt hatását mérő változókat két változóvá redukáltuk³. Az egyik változó a sport énképre gyakorolt pozitív, míg a másik a sport negatív hatását jelenti. A többváltozós elemzés⁴ bizonyítja, hogy a különböző bántalmazási típusok átélése jelentősen rontja a sport énképre gyakorolt hatását.

Mindegyik bántalmazási típus átélése növelte a negatív énkép kialakulásának a valószínűségét, míg **azok esetében, akik nem szenvedtek el bántalmazást, sokkal erősebben tudott érvényesülni a sport pozitív, önbizalmat és önismeretet fejlesztő hatása.**

3 Az adatredukciót főkomponens elemzéssel végeztük el.

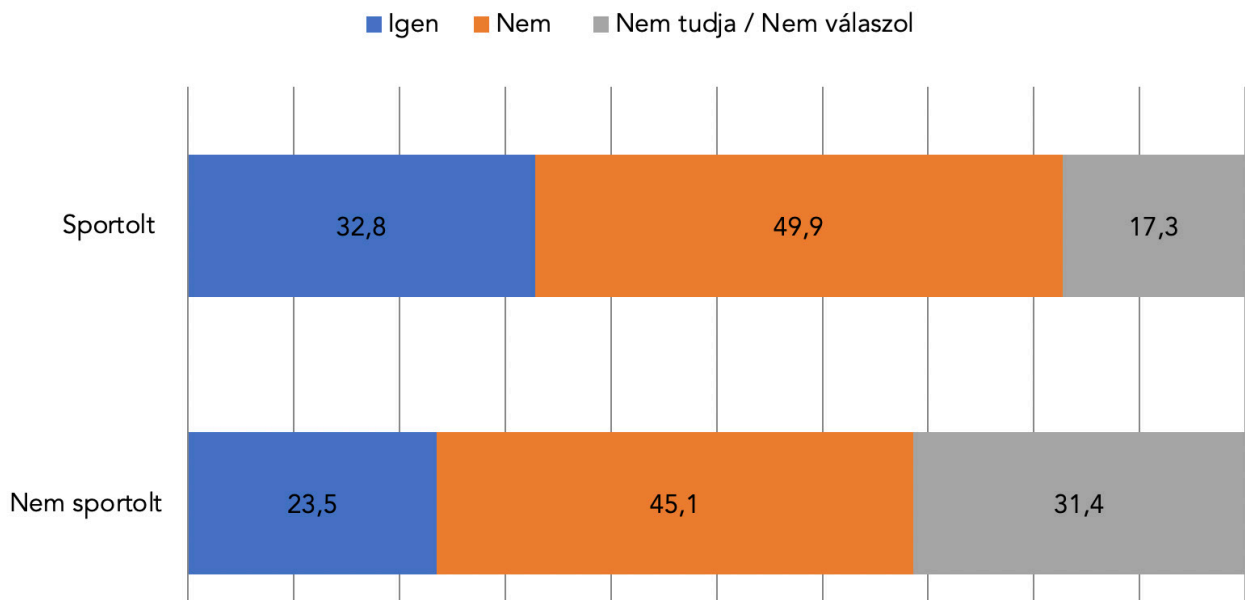
4 Lineáris regressziós modellekben függő változóként a két főkomponenst, míg magyarázó változóként a bántalmazási típusok aggregált kétértékű változója került bevonásra. Kontrollváltozóként a nemet, az életkort, a településtípust és a sportolás szintjét vontuk be. A modellek magyarázó ereje: Pozitív énkép $R^2=0,208$; Negatív énkép $R^2=0,186$

A BÁNTALMAZÁS ELTERJEDTSÉGE A SZERVEZETT SPORTBAN

A kérdőívben arra is kíváncsiak voltunk, hogy mennyire elterjedt a szervezett sportban a bántalmazás. Ennek érdekében azt is megkérdeztük, hogy ismernek-e valakit, vagy valakiket, akiket bántalmazás ért gyerekkorában a szervezett sport-

ban. Erre a kérdésre azok a kitöltők is válaszolhattak, akik nem sportoltak gyerekként. A sportolók kb. harmada (32,8%), míg a nem sportolók ötöde ismer olyat, aki valamilyen bántalmazást szenvedett el gyerekként. (41. ábra)

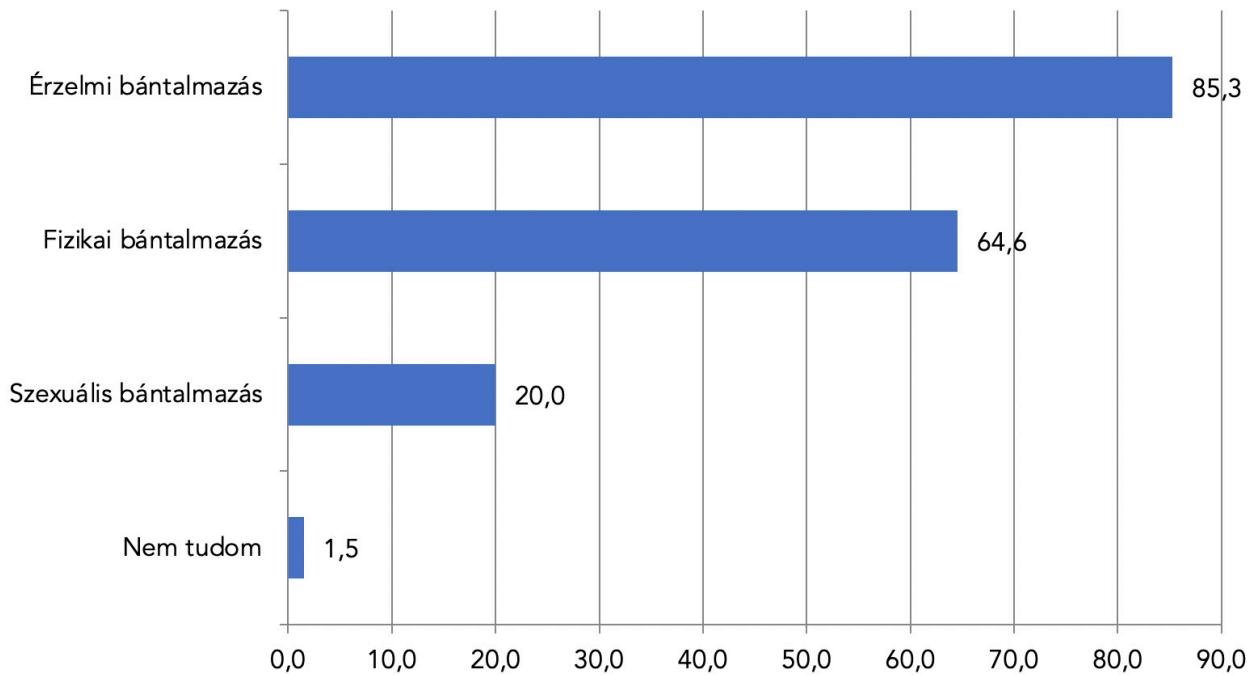
41. ábra - Ismer valakit/valakiket a környezetében, akit/akiket bántalmazás ért gyerekkorában a szervezett sportban? (%) N=6450

„Kiközösítették, mindig utoljára választották be a csapatba, pedig nagyon szerette a sportot. Folyamatosan kigúnyolták, szidták és nevettek rajta.”
(19 éves férfi, nem vett részt szervezett sportban)

„Rendszeres kritizálás és megalázás, ha nem nyújtott megfelelő teljesítményt.”
(33 éves nő, nem vett részt szervezett sportban)

42. ábra - Milyen bántalmazás érte? (%) N=1986

SZÜLŐKÉNT A SPORTBAN

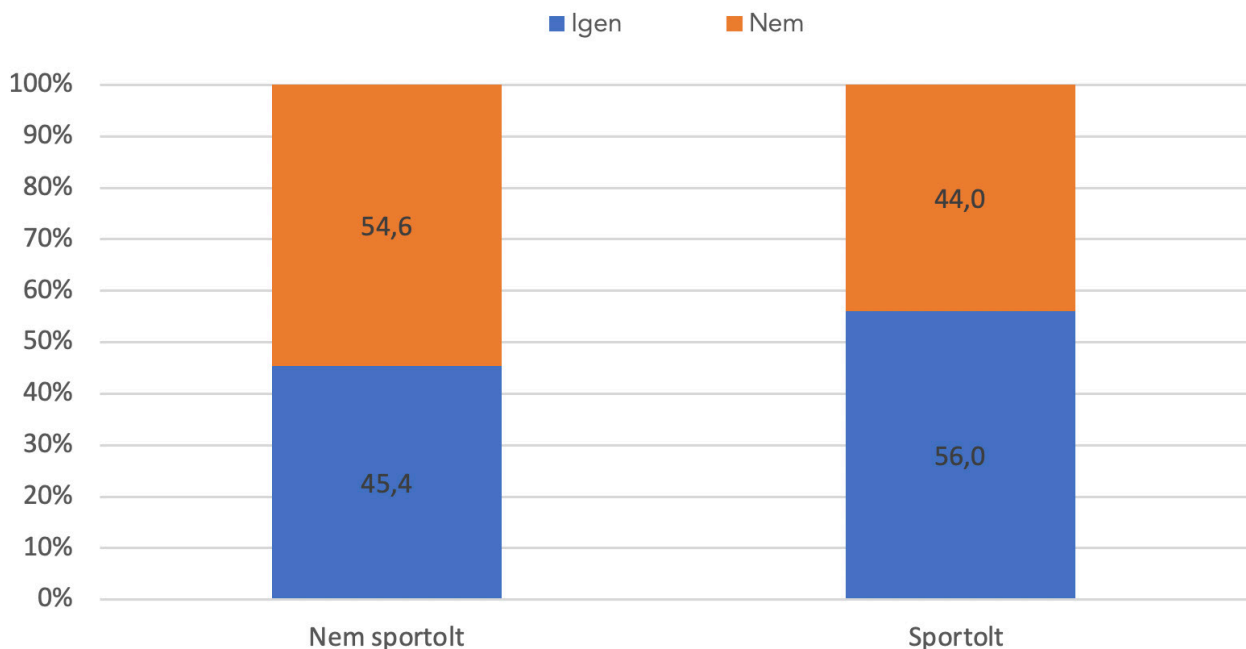
A kérdőív utolsó részében azt mértük, hogy a válaszadóknak szülőként milyen tapasztalataik vannak a szervezett sportról. A kérdőívben ezt a részt azok tölthették ki, akik jelezték, hogy van 18 éven aluli gyermekük, függetlenül attól, hogy ők sportoltak-e gyerekkorukban vagy sem. A válaszadók 31,6%-

ának van kiskorú gyereke. Nekik valamivel több, mint felük (53,8%) mondta azt, hogy a gyereke részt vesz szervezett sportban⁵. Azok között, akik gyerekeként sportoltak valamivel nagyobb arányban vesz részt a gyerekek is a szervezett sportban. (43. ábra)

„Soha nem fogom a gyermekemet ilyenre járattatni, mert teljesen szétzúzza a mozgás, a sport önmagáért való szeretetét. Sportoljon a gyerekem, HA akar, és amit akar. A szervezett sport lényege, hogy kineveljék az új hivatásos versenyzőket, sportolókat, s nem az egészséges mozgáskultúrára való nevelés.” (30 éves nő, versenysport)

„Fontos szerepet töltött be gyermekkoromban a testi, lelki és szellemi fejlődésemben. Szívesen gondolok vissza rá. A gyermekeimet is arra motiváltam, hogy sportoljanak, mozogjanak.” (51 éves nő, versenysport)

43. ábra - Részt vesz a gyereked szervezett sportban? (%) N=2036

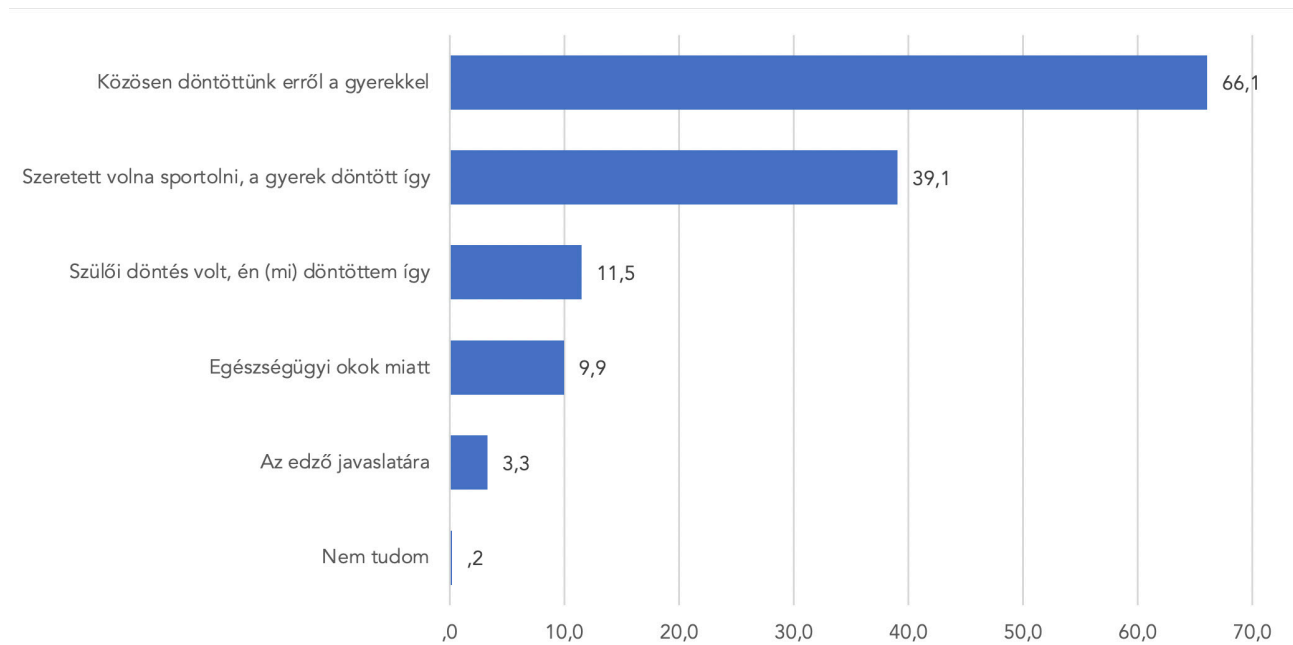

⁵ Azt kértük a válaszadóktól, hogy ha több gyerekek van, de legalább az egyikük részt vesz szervezett sportban, akkor "igen"-nel válaszoljon.

A legtöbben azt mondták, hogy a gyerekükkel közösen döntöttek a sportolás elkezdéséről (66,1%). 39,1% arról számolt be, hogy a gyerek döntése

volt, míg 11,5% esetében merült fel a szülői döntés. Egészségügyi okok miatt minden tizedik gyerek kezdett el sportolni. (44. ábra)

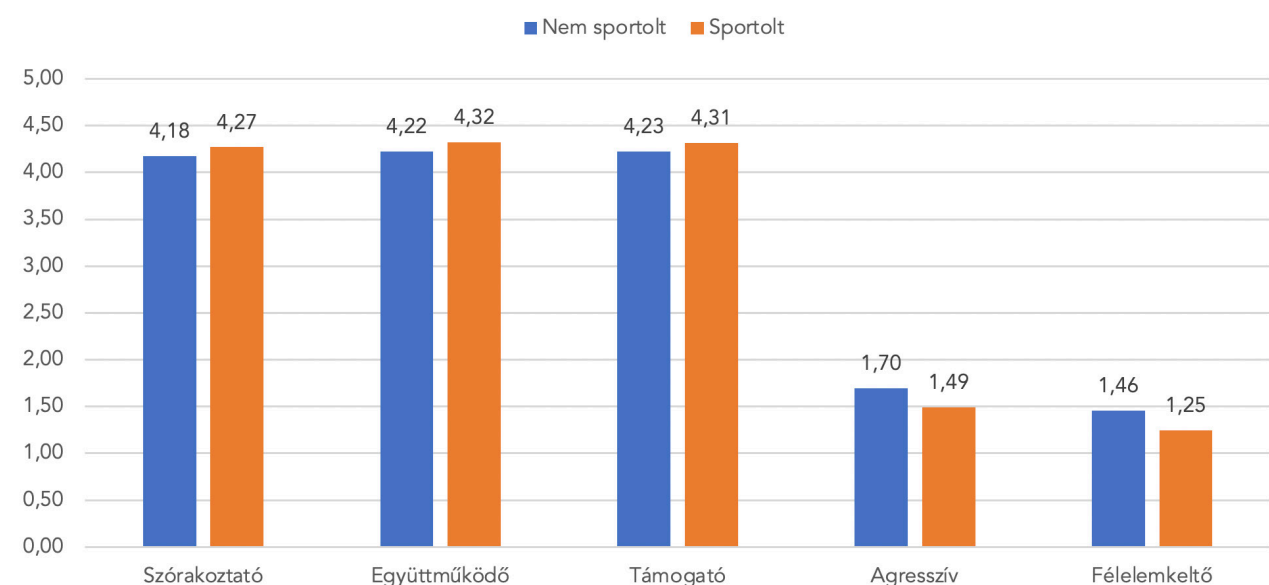
44. ábra - Miért kezdett el sportolni? (%) N=1096

A válaszadók jellemzően jónak tartják a légkört ott, ahol a gyerekük sportol. A gyerekként szervezett sportban résztvevő válaszadók átlagosan valamivel

még jobbnak gondolják azt, mint azok, akik nem sportoltak. Emellett saját gyerekkori élményeikhez hasonlítva is jobbnak értékelték a légkört. (45. ábra)

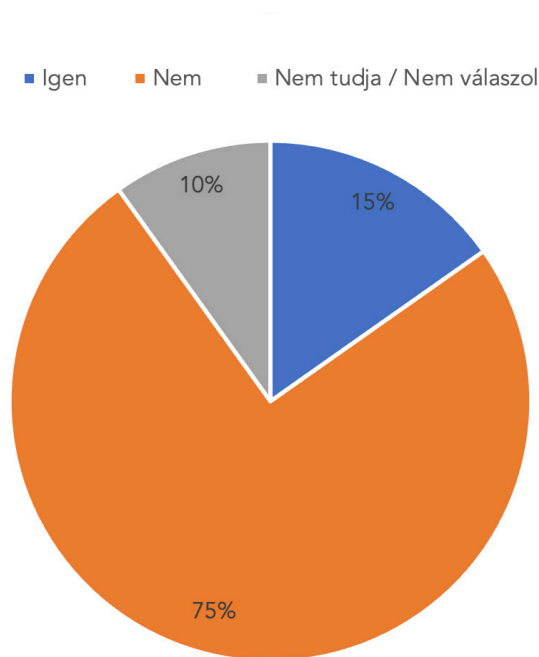
45. ábra - Milyen a légkör ott, ahol a gyereked sportol? (átlag) N=1096

A szülők 15%-a számolt be arról, hogy gyermekét érte valamilyen bántalmazás – érzelmi, fizikai vagy szexuális – a sportoláshoz kötődően. A bántalmazott gyerekek szüleitől azt is megkérdeztük, hogy történt-e valamilyen lépés a bántalmazás kezelése érdekében. Ugyan itt már nagyon alacsony az esetszám

(N=167), de feltehetően a tendenciát jól jelzi, hogy a **szülők több mint fele (55,1%) azt mondta, hogy semmi nem történt a helyzet kezelése érdekében. A válaszadók 38,3%-a az eset szervezetten belüli kezeléséről, míg 1,8%-uk eljárás megindulásáról számolt be.** (46. ábra)

46. ábra - Ért-e a gyerekedet valamilyen bántalmazás (érzelmi, fizikai szexuális bántalmazás) a szervezett sportban való részvétele kapcsán? (%) N=1096

Végül arról kérdeztük a szülőket, hogy tudnak-e arról, hogy ért-e más gyereket bántalmazás abban a

sportszervezetben, ahova saját gyerekük is jár. Ilyen esetről a szülők 11,6%-a tudott.

Fókuszcsoportos kutatás eredményei

A szülőkkel készített fókuszcsoportra 2022 novemberében került sor. A fókuszcsoportban való részvétel feltétele volt, hogy a jelentkező neveljen olyan kiskorú gyereket, aki jelenleg szervezett formában sportol. A beszélgetésen résztvevő 10 szülő közül 9 nő és 1 férfi volt. Gyerekeik között volt aki szabadidős szinten, volt aki versenyszerűen sportolt.

Elsőként azt jártuk körül, hogy mit vár a gyerekük, valamint mit várnak ők a sportolástól. Ezt követően a szülői szerepekről beszéltünk, majd a sportszervezetekkel, valamint az edzőkkel kapcsolatos véleményükről kérdeztük őket.

A résztvevők is úgy vélték, hogy a **gyerekük első-sorban azért szeret sportolni, mert ott sikerélményeket szerezhet**, valamint azt is kiemelték, hogy

gyerekeik szeretnek ezekhez a **közösségekhez tartozni**, sok barátot szerezhetnek a sportolás során. Szülőként fontosnak tartják, hogy gyerekük aktív életet él, ami jó hatással van az egészségükre. Többen hangsúlyozták, ezt addig látják jónak, amíg gyerekük jól érzi magát és nem jelent számára túl nagy fizikai vagy lelki megterhelést. Emellett a sport személyiségfejlődésre gyakorolt hatását is kiemelték.

“Megtanulja hogyan kell közösségben viselkedni, együttműködni. Egészséges, ha mozog, az más területeken is pozitív változást hoz.” (Szülő 1)

“Megtanul nyerni, veszíteni, viselni a kudarcot és a nyerést. Jó hatással van a személyisége fejlődésére. (Szülő 2)

A kérdőíves kutatás eredményei nyomán kíváncsiak voltunk arra, hogy a gyerekek sportolása (pl. sport-

ág, sportegyesület kiválasztása) kapcsán mennyire meghatározóak a saját gyerekkori sporttal összefüggő élményeik, hiszen a résztvevő szülők többsége is sportolt gyerekként. Az általuk elmondottak alapján számukra is **nagyon meghatározóak a gyerekkori élményeik**. Azok a szülők, akik valamilyen negatív tapasztalatot szereztek, törekedtek arra, hogy a gyerekeknek ne kelljen ezt megtapasztalnia. Volt olyan szülő, aki nem akarta, hogy a gyereke azt a sportágat válassza, amit ő űzött gyerekként, mert túl megterhelőnek találta. Volt, aki pedig az edző kiválasztására ügyelt kényesen a saját rossz élményei miatt.

“Sok időt töltöttem a pálya szélén, hogy meggyőződjek róla, hogy jó kezekben vannak a gyerekeim.”
(Szülő 3)

Úgy gondolták, hogy egy szülőnek orientáló szerepe lehet a gyerek sportolásával kapcsolatban. Kiemelték, hogy a sportág kiválasztásakor alternatívákat kell mutatniuk a gyerekeknek, hogy a számukra legjobbat választhassák. Úgy vélték, hogy abban is van szerepük, ha látják, hogy a gyerekekhez nem illik a kiválasztott sport, akkor a váltás irányába tereljék őket, megelőzve azt, hogy kudarokat kelljen átélniük.

A sportegyesületek kiválasztásakor sokan figyelembe vették a ismerősök tapasztalatát, valamint figyelembe vették azt is, hogy odafigyeljenek a közösségépítésre is (pl. nyári táborok). Ugyanakkor szinte egyöntetű vélemény volt, hogy **nem is az egyesület, hanem az edző személye a meghatározó**. A szülők egyetértettek abban, hogy mind a negatív, mind a pozitív élmények legerősebben az edzőhöz köthetők. Az edzőkkel kapcsolatban vegyesen hangzottak el jó és rossz élmények is.

“Olyan, mint első osztályban, amikor tanító nénit választunk. Itt edzőt választunk.”
(Szülő 4)

A gyerekek **fizikai és érzelmi biztonságával kapcsolatban is az edző szerepét emelték ki**. Fontosnak tartották, hogy az edzők empátikusak legyenek, valamint legyenek megfelelő pedagógiai ismeretek is, azért hogy a gyerekekre egyenként, valamint a kortárs kapcsolatokra is oda tudjanak figyelni. Többen örömet fejezték ki, hogy a gyerekeik edzője megfelel a leírtaknak, azonban a véleményük egybehangzó volt arról, ez inkább esetleges, ezek a szempontok nem jelennek meg **az edzők kiválasztása során, csak a szakmai szempontok dominálnak**. Szülői oldalról megerősítették azt, hogy az edzőképzés nem tartalmaz megfelelő pedagógiai és pszichológiai felkészítést, pedig többen úgy gondolták, hogy ez lenne az egyik útja a pozitív fejlődésnek.

A teljesítménykényszer kapcsán megkülönböztették a verseny eredményekkel kapcsolatos kényszert, valamint azt a kényszert, ami az edzéseken való részvételt a sportolásba fektetett munka mennyiségét jelenti. Emellett felhívták arra is a figyelmet, hogy a csapatsportok és az egyéni sportok kapcsán megfigyelhetők különbségek: amíg az egyéni sportokban sokkal nagyobb hangsúllyal jelenik meg a verseny eredményekkel kapcsolatos nyomás, addig a csapatsportok esetében előfordul, hogy a teljesítmény függvényében kapnak a gyerekek lehetőségeket.

“Nálunk ez kimondott szabály az edző részéről, hogy abba tesz energiát, aki mindig mindenhol ott van, edzésen, versenyen.”
(Szülő 3)

“Nagy a különbség a csapat és egyéni sport között. Nagyon nyomják, hogy legyenek ott az edzésen mindig. Emiatt van, hogy aki kimarad az kevesebb lehetőséget kap. Nem az eredmény oldaláról van ‘push’, hanem az edzés jelenlétén.”
(Szülő 5)

KÖVETKEZTETÉSEK

Az önként, örömmel űzött sport nagymértékben hozzájárul a gyerekek testi és lelki fejlődéséhez. Azonban előfordul, hogy kellemetlen, vagy rossz élmények társulnak a sportoláshoz, amelyek a csapattársak ugratásaitól a szexuális bántalmazásig vagy akár a felnőttek által elkövetett súlyos visszaélésekig is terjedhetnek.

Jelen kutatás fő célja, hogy a gyerekek sportolással kapcsolatos pozitív és negatív tapasztalatait megismerve olyan prevenciót hangsúlyozó programok kerülhessenek kidolgozásra, ami lehetővé teszi, hogy a gyerekek a legbiztonságosabb módon vehessenek részt a szervezett sportban.

A sport öröm

A kutatás eredményei egyértelműen rávilágítanak arra, hogy a **legtöbb gyerek számára a sportolás örömforrást jelent**, valamint sokan úgy érzik, hogy a sportolással töltött évek nagyban meghatározták a személyiségfejlődésüket. A legtöbben ezért a gyerekkori sportoláshoz az "öröm", a "barátok", a "siker" szavakat párosítják. 10-ből 7 válaszadó úgy nyilatko-

zott, hogy a sportolásban magát a sportot szerette a leginkább. A válaszokból egyértelműen kiderül, hogy a **sport alkalmas az önbizalom és az önismeret fejlesztésére**, amelyből a későbbiekben is sokan erőt tudnak meríteni. A többség szórakoztató és támogató légkörre emlékszik vissza, ha gyerekként sportolással töltött éveire gondol.

A teljesítménykényszer aláássa a motivációt

A teljesítménykényszer az a tapasztalat, amit a legtöbb gyerek átélt, és amivel sokan nem tudtak megbirkózni. A szöveges válaszokból kiolvasható, hogy a folyamatos teljesítménykényszer meghatározó eleme a szervezett sportnak, ráadásul ennek a mértéke gyakran kiveszi az örömet a sportolásból. Emel-

lett ez a sikerorientált szemlélet sokszor a gyerekek megkülönböztetését eredményezi, és a kevésbé tehetségesnek tartott gyerekeket hátrányos helyzetbe hozza, ezáltal sokszor egy életre elvéve a kedvüket a sportolástól.

Az edző szerepe kulcsfontosságú

A 2014-es UNICEF kutatás is felhívta a figyelmet az edző kiemelkedő szerepére, amelyet a mostani eredmények is megerősítenek. A válaszok alapján jól látszik, hogy az edző szakértelme csak egy szelete a tevékenységének, ennél sokkal komplexebb feladatot kell ellátnia. A hozzáállása, a viselkedése, a személyisége, a gyerekekre való odafigyelése nemcsak az edzések hangulatát határozza meg, de eldöntheti egy gyerek sportoláshoz való viszonyát

is. Számos szöveges beszámoló érkezett arról, hogy egy rossz edző miatt hagyták abba a sportolást, de ennek ellenkezőjéről is sokan írtak. Egy támogató, jó edző átsegítheti a gyerekeket a hullámvölgyeken, kitartásra ösztönözve őket. Az edző hatalmi helyzetéből fakadóan kiemelt szereplő a bántalmazással kapcsolatban. Egyrészt a bántalmazás mindegyik típusa esetén legtöbbször az edzőt jelölték meg bántalmazóként: gyakori tapasztalat, hogy a telje-

sítmény fokozása érdekében átlép határokat. Másrészt pedig – státuszánál és presztízsénél fogva – a legtöbbet az edző tehet a bántalmazás megelőzése és kezelése érdekében. Ezért **kiemelten fontos, hogy felismerje és kezelni tudja a társak egymás között előforduló bántalmazását** is. A fókuszcsoporthoz tartozó kutatási részben is nagy hangsúlyt kapott az edzők szerepe: a szülők és a sportszakemberek is megerősítették, hogy egy edzőnek megfelelő peda-

gógiai és pszichológiai ismeretekre van szüksége, ami segíti őt, hogy megfelelően tudjon a gyerekek felé fordulni. Általános tapasztalat azonban, hogy a gyakorlatban ez még kevésbé valósul meg. A szülők és a szakemberek is úgy gondolták, hogy az edzőképzésben sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni ezeknek az ismereteknek és készségeknek az átadására.

A bántalmazás változó megítélése

A közvélemény és sok helyen a szervezeti kultúra is azt sugallja, hogy a bántalmazást el kell tűrni a siker érdekében. Sok szöveges beszámolóban megjelent, hogy ezek "szükségesek voltak" akár a sporteredmények, akár a jellemfejlődés szempontjából. Emellett, különösen az érzelmi bántalmazás esetében hangsúlyos volt az is, hogy **nagyon nehéz**

megítélni, hogy hol van a határ a szigorúság, a motiválás és a bántalmazás között. Ennek felismerése gyerekként különösen nehéz. A 2014-es UNICEF kutatás eredményeihez hasonlóan felnőtként visszatekintve sokkal nagyobb arányban gondolják azt a válaszadók, hogy a velük történtek gyermekbántalmazásnak minősültek.

Hiányzó eszközök

Az eredmények rávilágítanak arra is, hogy a bántalmazás kezelésére szinte alig áll rendelkezésre eszköz a sportszervezetekben. A bántalmazás megszüntetése érdekében a leggyakoribb válasz, hogy valaki abbahagyja a sportolást, vagy egyesületet, sportágat vált. Szintén gyakori válasz volt, hogy a megtapasztalt bántalmazásnak semmilyen módon nem lett vége amíg az illető sportolt. A bántalmazás formális vagy informális kezelésére vonatkozó válaszok mennyisége csekély volt. A hiányzó eszközökre utal az is, hogy mindegyik bántalmazástípus esetén magas volt azoknak az aránya, akik nem mondták el senkinek, hogy mi történt velük. Ennek legfőbb okaként a válaszadók azt jelölték meg, hogy nehéz lett volna erről beszélni, esetleg tartottak attól, hogy

nem hisznek majd nekik, vagy féltek a következményektől. Az átélt bántalmazás kapcsán a legtöbb válaszadó arról számolt be, hogy szemtanúk is jelen voltak, sőt a válaszadók nagy része is jelen volt olyankor, amikor egy csapattársát bántották. **A szemlélők viselkedése minden bántalmazási situációban meghatározó.** Az esetek többségében nem lép közbe senki, mert félnek a bántalmazótól, valamint attól, hogy ők is áldozattá válhatnak, vagy tartanak az egyéb következményektől. Sok esetben előfordul az is, hogy nem tudják, hogy mit kell tenniük. Ez azonban megerősítheti a bántalmazót, valamint felerősíti az áldozatban a tehetetlenség érzését, és gátolja a segítségkérést.

A szülők támogatása elengedhetetlen

Az eredmények a **szülők szerepének fontosságát** is hangsúlyozzák. A gyerekek számára nagyon fontos, hogy szüleik támogassák őket az eredményeiktől és a sportban való részvétel szintjétől függetlenül. Sok válaszadó a sportolással kapcsolatos negatív élmények között a szülők odafigyelésének, érdeklődésének a hiányát emelte ki. A szülők tá-

mogatásának fontosságát az is jelzi, hogy az átélt érzelmi és fizikai bántalmazásról is a családjuknak beszéltek a legtöbben. A szexuális bántalmazás viszont olyan nehéz terhet jelent, aminek az esetében nagyobb arányban voltak azok, akik nem beszéltek erről, mint ahányan ezt megosztották a családjukkal.

A megszerzett élmények egy életre szólnak

Az eredmények szerint a sporttal eltöltött évek maradandó nyomot hagynak a személyiségben. Szerencsés - és a legtöbb - esetben erősítik a jellemet, segítik az önelfogadást, növelik az önbizalmat. Ezzel szemben a rossz élmények maradandó károkat is okozhatnak. Több olyan történetről is érkezett beszámoló, amelyben a sportban sikertelenségként megélt élmények hosszú távon is önbizalomhiányt eredményeztek. Rosszabb esetben a testképpel kapcsolatos súlyos károsodást és mentális zavart is okoztak.

A gyerekként sportoló szülők gyerekeinek több mint a fele részt vesz szervezett sportban, ami magasabb

arány, mint a gyerekként nem sportoló szülők esetében tapasztalható. A szöveges válaszokból viszont jól látszik, hogy sok olyan szülő is van, aki saját rossz tapasztalatai miatt nem tartja jó ötletnek, hogy gyereke sportolni járjon. Ugyanakkor azok a szülők, akik maguk is sportoltak gyerekként, gyakran tudatosabban és körültekintőbben választanak sportot és sportszervezetet gyerekük számára. Ezt a szülői fókuszcsoporthoz tartozó eredményei is alátámasztják. Azok a szülők, akik gyerekként sportoltak és ott negatív tapasztalatokat szereztek, nagyon figyeltek arra, hogy a gyerekük semmiképp se kerüljön olyan helyzetbe, ami számukra nehézséget okozott.

Összefoglalás

A sportban szerzett gyerekkori élmények a későbbiekben is meghatározóak maradnak. Jó esetben pozitív fizikai és mentális támaszt jelenthetnek, míg rossz esetben az élet egészére kiható negatív hatásuk lehet. Az eredmények alapján belátható, hogy a gyerekeknek támogató, biztonságos közegre van szüksége, ami jelenleg esetleges, néha hiányos a szervezett sportban. Fontos felismerni, hogy szükség van olyan protokollok kidolgozására, amelyek segítenek megelőzni, valamint kezelni a bántalma-

zást. Nagyon fontos kiemelni, hogy az edzőknek kiemelkedő szerepe van, ezért szükséges az ő megfelelő felkészültségük. Fontos, hogy minden sportoló gyerek megszerezze a szükséges ismereteket arról, hogy hogyan lehet felismerni a bántalmazást, valamint, hogy hol kérhet segítséget, vagy kihez fordulhat, ha bántalmazás áldozatává vagy szemtanújává válnak. Nem utolsó sorban pedig szükség van arra is, hogy a szülők is támogatást nyújtsanak a gyerekeinknek a sportban való részvétel során.

KÉSZÍTETTE:

HINTALOVON

Gyermekjogi Alapítvány

SZERZŐK:

Balogh Karolina
Stáhly Kata
Vaskuti Gergő
Vásárhelyi-Kiss Barbara

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Csiki Ingrid

DESIGN ÉS TÖRDELÉS:

Hargitai József

KÜLÖN KÖSZÖNET:

Gyurkó Szilvia (gyermekjogi szakértő)
Légmán Anna (társadalomkutató)
Méth Barbara (kommunikációs szakértő)
Tanácsadó Testület (NEMECSEK Sport Program)

www.hintalovon.hu
www.nemecsek.hu
nemecsek@hintalovon.hu